

Západočeská univerzita v Plzni

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

DETENČNÍ ŘÍZENÍ

Diplomová práce

NIKOLA NYDRLOVÁ

číslo studenta R11M0236P

Plzeň 2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola NYDRLOVÁ**
Osobní číslo: **R11M0236P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Detenční řízení**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historický vývoj
3. Hmotněprávní a procesněprávní úprava
4. Detenční řízení v praxi a z pohledu judikatury
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

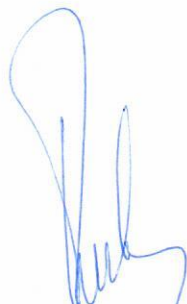
Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.

Katedra pracovního práva a práva sociálního
zabezpečení

Datum zadání diplomové práce: **23. února 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 7. července 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Detenční řízení“ zpracovala samostatně. Veškeré zdroje a prameny, které jsem k sepsání této práce využila, jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Plzni, dne .....

.....
Nikola Nydrlová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Miroslavu Hromadovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a dále svým nejbližším za podporu při psaní této práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ARO	anesteziologicko-resuscitační oddělení
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
JIP	jednotka intenzivní péče
LZPS	Listina základních práv a svobod
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ÚLPB	Úmluva o lidských právech a biomedicíně
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky
Zdr. Z.	zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZZS	zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Obsah

1	ÚVOD	1
2	HISTORICKÝ VÝVOJ	4
2.1	HMOTNĚPRÁVNÍ VÝVOJ	4
2.2	PROCESNĚPRÁVNÍ VÝVOJ	6
3	ÚSTAVNÍ ZÁKLADY	10
3.1	ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD	10
3.2	DETENČNÍ ŘÍZENÍ Z MEZINÁRODNÍHO HLEDISKA	11
3.2.1	ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD	11
3.2.2	ÚMLUVA O LIDSKÝCH PRÁVECH A BIOMEDICÍNĚ	13
4	HMOTNĚPRÁVNÍ A PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA	16
4.1	ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ DETENČNÍHO ŘÍZENÍ A POJMŮ S NÍM SOUVISEJÍCÍCH	16
4.2	PODMÍNKY PRO ZBAVENÍ OSOBNÍ SVOBODY PODLE ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	18
4.3	ŘÍZENÍ VE VĚCECH VYSLOVENÍ PŘÍPUSTNOSTI PŘEVZETÍ NEBO DRŽENÍ VE ZDRAVOTNÍM ÚSTAVU	20
4.3.1	PŘÍSLUŠNOST SOUDU	21
4.3.2	ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ A DALŠÍ OSOBY ZÚČASTNĚNÉ NA ŘÍZENÍ	22
4.3.3	STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ V DETENČNÍM ŘÍZENÍ	24
4.3.4	OZNAMOVACÍ POVINNOST	25
4.3.5	DALŠÍ OZNAMOVACÍ POVINNOST	27
4.3.6	ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ	28
4.3.7	PRŮBĚH ŘÍZENÍ	29
4.3.7.1	První fáze detenčního řízení	29
4.3.7.2	Druhá fáze detenčního řízení	31
4.3.8	ZASTAVENÍ ŘÍZENÍ	34
4.3.8.1	Souhlas s hospitalizací	34
4.3.8.2	Propuštění	35
4.3.9	POKRAČOVÁNÍ V ŘÍZENÍ	35
4.3.10	NÁKLADY ŘÍZENÍ	36
4.4	DOBROVOLNÁ HOSPITALIZACE	36
4.5	ZVLÁŠTNÍ TYPY DETENČNÍHO ŘÍZENÍ	37

4.5.1	DETENČNÍ ŘÍZENÍ U PACIENTŮ, JEJICHŽ ZDRAVOTNÍ STAV NEUMOŽŇUJE, ABY VYSLOVILI SOUHLAS S HOSPITALIZACÍ	37
4.5.2	ŘÍZENÍ TÝKAJÍCÍ SE VYSLOVENÍ NEPŘÍPUSTNOSTI DRŽENÍ V ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	39
5	<u>DETENČNÍ ŘÍZENÍ V PRAXI A Z POHLEDU JUDIKATURY</u>	41
5.1	ŤUPA PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ	41
5.1.1	K PŘIJATELNOSTI STÍŽNOSTI	42
5.1.2	K ODŮVODNĚNOSTI	44
5.2	BEZPROSTŘEDNÍ A ZÁVAŽNÉ OHROŽENÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY	45
6	<u>ZHODNOCENÍ PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY A ÚVAHY DE LEGE FERENDA</u>	48
7	<u>ZÁVĚR</u>	50
8	<u>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</u>	52
9	<u>RESUMÉ</u>	57
10	<u>KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS</u>	58

1 Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je „Detenční řízení“. Jak z názvu vyplývá, na následujících stránkách se budu věnovat právnímu institutu detenčního řízení, neboli řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu, zakotveného v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). ZŘS je v našem právním řádu účinný od 1. ledna 2014, kdy tento zákon přispěl k velké změně občanského procesního práva. Detenční řízení je řízením nesporným, která byla do 31. prosince 2013 upravená v hlavě páté, třetí části zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“) pod názvem „zvláštní řízení“ a následně od 1. ledna 2014 v ZŘS.

Latinský pojem „*detentio*“ neboli detence znamená držení neboli zadržení¹. Ve smyslu občanského práva se jedná o držení člověka, který je omezen či zbaven osobní svobody. Přičemž osobní svoboda je jedním ze základních lidských práv, tak jak je garantováno v čl. 8 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“). Nedobrovolné převzetí umístěného člověka do zdravotního ústavu je závažným zásahem do osobní integrity a práv člověka a má zásadní vliv i na mnohá další základní práva, například práva na rodinný život, práva na volný pohyb, práva na shromažďování, práva na soukromí, apod. Poněvadž se jedná o tak závažný zásah do lidského práva, je zde nutná ingerence civilního soudu, aby nedocházelo k svévolnému zbavování osobní svobody a docházelo tak k omezení či zbavení osobní svobody pouze ze zákonných důvodů, které vymezuje například zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu má za cíl chránit práva těch osob, které byli převzaty do zdravotního ústavu bez svého písemného souhlasu.

K výběru tohoto tématu mé diplomové práce mě inspirovala skutečnost, že se jedná o tematiku, která v odborných kruzích a literatuře nebyla doposud kompletně zpracována, o čemž svědčí malé množství odborné literatury věnující se detenčnímu řízení, přesto, že se z mého pohledu jedná o velmi zajímavé téma. Dalším důvodem je, že tento institut prošel v posledních letech legislativními

---

¹ REBRO, K. *Latinské právníké výrazy a výroky: římské právo od A do Z.*, 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 1999. str. 73. ISBN 80-240-1067-4

změnami. Dřívější právní úprava detenčního řízení byla vcelku kritizována ze strany Evropského soudu pro lidská práva a legislativní změny se tak snažily vyhovět jeho požadavkům. Cílem této diplomové práce bude čtenáři předložit ucelený přehled o institutu detenčního řízení. Podkladem jsou zákony, důvodové zprávy k nim, komentářová literatura, odborná literatura, judikatura českých soudů a také Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“).

Diplomová práce je členěna do 6 hlavních kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly, tak jak je uvedeno níže.

V první kapitole se budu věnovat historickému vývoji detenčního řízení v právním řádu České republiky s poukazem na zákony, které měly vliv na detenční řízení v dnešní podobě. Při zpracování této kapitoly využiji zejména historicko-komparativní a popisnou metodu. V rámci této kapitoly uvedu dle mého názoru ty nejdůležitější novely, které s detenčním řízením souvisely.

V kapitole druhé, pojmenované „*Ústavní základy*“ rozeberu ústavněprávní rovinu předmětu diplomové práce. Současně využiji mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána a popíšu tudíž mezinárodní základy, na kterých je česká právní úprava vystavěna. Popisované úmluvy jsou stěžejními pro úpravu detenčního řízení na našem území a platná právní úprava z nich vychází.

V následující kapitole s využitím metody interpretační, analytické a deskriptivní se budu věnovat detenčnímu řízení jako takovému a to konkrétně hmotněprávní a procesněprávní úpravě. V rámci této kapitoly se budu především věnovat popisu řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu podle ZŘS a dalších pramenů. Nakonec kapitoly se budu věnovat zvláštním typům detenčního řízení a to u těch pacientů, jejichž zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovili souhlas s hospitalizací. Jedná se o pacienty na jednotkách intenzivní péče (dále jen „JIP“) a anesteziologicko-resuscitačních odděleních (dále jen „ARO“) a dále u těch pacientů, kteří jsou umístěni v zařízení sociálních služeb.

V rámci další kapitoly se podívám na téma z pohledu praxe, kdy se budu zprvu věnovat judikatuře ESLP, která dle mého názoru byla velmi důležitou pro právní úpravu detenčního řízení v České republice a řada novel z ní vycházela. Dále se budu taktéž věnovat judikatuře českých soudů, která je neméně důležitou.

Poslední kapitolu věnuji kritickému zhodnocení platné právní úpravy a úvahám de lege ferenda. V rámci této kapitoly tak zhodnotím, jaká je právní úprava a jak splňuje požadavky na ochranu lidských práv. Pokusím se zhodnotit, zda-li je právní úprava v našem právním řádu účelová.

2 Historický vývoj

Tato kapitola bude zaměřena na hlavní prameny v historickém vývoji, ze kterých vychází aktuální úprava detenčního řízení. Kapitola nebude věnována vyčerpávajícímu výčtu právních předpisů souvisejících s detenčním řízením či informací k nim. Cílem kapitoly je naopak uvést pouze takové prameny, které byly v průběhu let těmi nejdůležitějšími a které ovlivnily úpravu aktuální.

2.1 Hmotněprávní vývoj

Předpisem, který jako jeden z prvních předpisů upravoval tzv. zdravotnické detence, byl zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (dále jen „Zdr. Z.“), který v ustanovení § 23 odst. 4 upravoval případy, ve kterých bylo možné převzít nemocného do ústavní péče bez jeho souhlasu. Pod písm. c) byly upraveny případy, kdy nebylo možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat jeho souhlas a šlo o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví. Převzetí nemocného do ústavní péče bez jeho souhlasu bylo zdravotnické zařízení povinno oznámit svému nadřízenému národnímu výboru, v jehož obvodu má sídlo, nejpozději do 48 hodin od přijetí nebo poté, kdy byl bez souhlasu nemocného omezen jeho pohyb.

Vzhledem k tomu, že zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních vyžadoval zahájení soudního řízení v případech, kdy byl do ústavu převzat člověk bez udělení souhlasu (§ 293), tak po jeho zrušení byla problematika přezkumu zdravotnických detencí přenesena do Zdr. Z..

Jelikož se zahájení soudního řízení jevílo jako neúčelné, tak zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád tuto právní úpravu nepřevzal².

Dle Zdr. Z. o zákonnosti převzetí člověka do ústavní péče nerozhodovaly soudy nýbrž národní výbory. Soud plnil funkci tzv. přezkumného orgánu podle ustanovení § 24 odst. 4 Zdr. Z. ve věci umístění duševně nemocného člověka, ale pouze za předpokladu, že o to nemocný nebo osoby mu blízké požádali. Soudy

---

² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu [cit. 2.3.2016]

tak byly tímto velice omezeny v možnosti přezkumu zákonnosti převzetí člověka do ústavní péče.

Ke změně došlo s nabytím účinnosti zákona č. 548/1991 Sb.³, kdy pravomoc rozhodovat o zákonnosti převzetí přešla zpět z národních výborů na soudy. Soudy tak začaly v souladu s ustanovením § 191a a následujících OSŘ, ve znění zákona č. 548/1991 Sb., projednávat řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo dalšího držení v ústavu zdravotní péče.

V takovéto podobě zůstalo řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo dalšího držení v ústavu zdravotní péče nezměněno až do účinnosti zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen „ZZS“), který vymezuje základní podmínky poskytování zdravotních služeb, postavení státu, poskytovatele zdravotních služeb a pacienta a jejich vzájemné vztahy. Tento zákon byl přijat zejména proto, že stávající právní úprava (Zdr. Z.) byla po odborné stránce překonaná a neodpovídala požadavkům dokumentů a předpisů dotýkajících se oblasti zdravotnictví na úrovni EU. Předpisy nebyly provázané po obsahové stránce a postavení pacienta bylo na úrovni pasivního účastníka s velmi omezenými právy⁴. Podle důvodové zprávy k ZZS jsou tak práva pacientů tímto zákonem vymezena širěji a konkrétněji, obzvláště v otázce vyslovení souhlasu či nesouhlasu, poskytování informací a poučení. Nová právní úprava je řešena zejména v souladu s principy Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (dále jen „ÚLPB“) a dalšími principy zohledňovanými ve státech EU⁵.

Zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) došlo k velké rekonstrukci soukromého práva, která si vyžádala také úpravu procesního předpisu, a to OSŘ. Zákonem jsou upravena práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu. Vzhledem k podstatě a závažnosti zásahu NOZ posiluje právní postavení umístěného člověka a především vyžaduje,

---

³ kterým se mění a doplňuje zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění zákona České národní rady č. 210/1990 Sb. a zákona České národní rady č. 425/1990 Sb

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování [cit. 4.2.2016]

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování [cit. 4.2.2016]

aby se mu dostalo náležitého poučení⁶. Jedná se o poučovací povinnost stanovenou § 106 NOZ, podle které má umístěný člověk právo na vysvětlení podstaty detenčního řízení, jeho možného průběhu i jeho následků, rovněž i poučení o procesních právech, které umístěnému člověku v průběhu řízení vznikají. Jedná se zejména o právo zvolit si zmocněnce, možnost zvolit si důvěrníka, o právo na osobní rozhovor bez přítomnosti třetích osob mezi umístěným člověkem a jeho zástupcem, důvěrníkem nebo podpůrcem. Poučení vůči umístěnému člověku není jednorázového charakteru a umístěný člověk tak musí být informován i v průběhu detenčního řízení vzhledem ke konkrétním procesním právům a potřebnost⁷. Poučovací povinnost je jednou z minimálních garancí zákonnosti detenčního řízení, kdy umístěný člověk musí být ihned, a zároveň v dostatečné míře informován o skutečnostech a právních normách odůvodňujících jeho detenci, právo přednést svoje stanovisko a právo vyjádřit se především k předkládaným důkazům k odůvodnění detence, zejména k lékařským zprávám⁸. Jestliže má umístěný člověk důvěrníka nebo podpůrce je povinen oznámit zdravotní ústav informace o učiněných opatřeních i těmto osobám. Zdravotní ústav je povinen podat vysvětlení tak, aby mu umístěný člověk porozuměl. NOZ zavedl do detenčního řízení novinku, a to institut důvěrníka a podpůrce.

2.2 Procesněprávní vývoj

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních tvořil koncepci jednotného řízení (sporného i nesporného v jednom předpise), a ve své druhé části upravoval tzv. zvláštní řízení, která obsahovala taktéž ustanovení o držení v ústavu a zbavení svéprávnosti, konkrétně v hlavě IV. v ustanoveních § 292 - §296. Úprava tímto zákonem se týkala pouze psychicky nemocných osob, neboť v § 281 (díl první) bychom našli definici ústavu, když se tímto rozumí psychiatrická léčebna nebo jiný podobný ústav, přičemž ve spojení s § 296 bude

---

⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s. 110. ISBN 978-80-7208-922-2

⁷ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. § 106. ISBN 978-80-7478-369-2

⁸ ZAHUMENSKÝ, D. *Svobodný přelet nad kukaččím hnízdem*. VIA IURIS [online]. Dostupné: <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=84>> [cit. 17.3.2016]

toto ustanovení užito i pro povolení zadržení v ústavu (díl druhý). Lhůta k oznámení soudu o přijetí byla stanovena na 48 hodin, přičemž soud rozhodoval výrokem o tom, zda se zadržení v ústavu povoluje. Rozhodnutí soudu však bylo možné vykonat teprve po nabytí právní moci.

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních byl nahrazen OSŘ. Pravomoc soudů byla zákonem minimalizována a rozhodovací pravomoc o důvodnosti převzetí člověka do zdravotního ústavu byla převedena na národní výbory. Rozhodovací pravomoc o důvodnosti a zákonnosti omezení osobní svobody člověka byla upravena hmotněprávním předpisem, Zdr. Z.

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 519/1991 Sb. bylo zapotřebí upravit institut detenčního řízení tak, aby nedocházelo ke zneužívání ústavní péče, neboť ve Zdr. Z. bylo upraveno tak, že hlavním činitelem byly v otázce nedobrovolného převzetí národní výbory. Možnost kontroly soudními orgány byla poměrně omezena⁹. Novelou došlo k úpravě detenčního řízení v ustanoveních § 191a - § 191g a kontrola tak přešla opět z národních výborů na soudy. Na rozdíl od předcházející úpravy tak tato právní úprava dopadala na všechny případy, a ne pouze na duševně nemocné¹⁰. S novelou tak došlo ke změně i lhůty k oznámení soudu, kdy podle ustanovení § 191a OSŘ je ústav povinen oznámit soudu, v jehož obvodu se ústav nachází, převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu, nejpozději do 24 hodin.

Aktuální úprava detenčního řízení se odvíjí z právní úpravy obsažené v ustanovení § 191a - § 191h OSŘ ve znění účinném do 31. prosince 2013. Tato právní úprava vycházela ze zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který zavedl zásadní koncepční změny. Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. uvedla, že právní úprava musí garantovat základní lidská práva a na straně druhé musí umožňovat účinnou a efektivní možnost nedobrovolné hospitalizace osob v bezprostředním ohrožení života za účelem včasné pomoci, pokud nemohou s hospitalizací projevit souhlas¹¹. Novelou byla změněna koncepce detenčního

⁹ podle ustanovení § 24 odst. 4 Zdr. Z.

¹⁰ BUREŠ, J. In BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., a kol. *Občanský soudní řád, Komentář I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 939. ISBN 80-7179-378-7

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [cit. 28.2.2016]

řízení, kdy důležitou změnou bylo zavedení nového ustanovení § 191h, který rozdělil původně jednotné detenční řízení na dvě řízení a zavedl tak zjednodušené řízení. Bylo jím upraveno převzetí člověka do zdravotního ústavu, jenž potřebuje neodkladnou lékařskou péči, ale pro svůj zdravotní stav, který není způsoben duševní poruchou, není schopen poskytnout souhlas. Tímto krokem tak došlo ke zjednodušení a zefektivnění detenčního řízení pro tento zvláštní typ pacientů. Novelou bylo řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu podstatně změněno ve světle judikatury ESLP (*Ťupa proti České republice*), a to posílením procesních práv hospitalizovaných osob. Další významnou změnou bylo posílení procesního postavení osob zbavených způsobilosti k právním úkonům a to zavedením věty do ustanovení § 191b podle níž souhlas opatrovníka takové osoby nenahrazuje souhlas umístěného.

Stěžejním právním předpisem aktuální úpravy je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, účinný od 1. ledna 2014, který upravuje výčet všech nesporných a jiných zvláštních řízení. Primárním důvodem pro vynětí nesporných (a jiných zvláštních řízení) z OSŘ byla především již zmiňovaná rekodifikace soukromého práva, tj. přijetí hmotněprávní úpravy (NOZ), a tím pádem nutnost harmonizace procesního předpisu. Dalším nosným důvodem byly věcné důvody rozdílnosti řízení, jímž jsou například vymezení okruhu účastníků řízení, určení místní příslušnosti soudu, způsob zahájení řízení a další. Důležitým aspektem byly taktéž historické souvislosti, neboť úprava sporného a nesporného řízení byla na území České republiky již rozdělena a zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, který u nás platil do roku 1950, upravoval pouze nesporná řízení. Konečně posledním důležitým důvodem se stala komparace s vybranými státy evropského prostoru. Nová právní úprava měla za cíl především posílit ochranu práva na osobní svobodu podle čl. 8 LZPS a zejména pak odstavce 6¹².

ZŘS obsahuje obecnou část v ustanoveních § 1 - § 30 a ve zvláštní části taxativní výčet všech nesporných a jiných zvláštních řízení, mezi které patří i řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu. Vztah mezi OSŘ a ZŘS lze charakterizovat jako vztah speciality a subsidiarity, kdy právě ZŘS bude tím speciálním zákonem. To znamená, že pro

---

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

detenční řízení bude použito to, co o řízení stanoví ZŘS a podpůrně se využije OSŘ tam, kde speciální úprava chybí, a to podle § 1 odst. 2 ZŘS. Subsidiarity přepisů je nadto zesílena ustanovením § 1 odst. 3 ZŘS, podle kterého se ustanovení ZŘS a OSŘ použijí vedle sebe a to pokud z povahy jednotlivých ustanovení nevyplývá něco jiného.

3 Ústavní základy

3.1 Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod

Základem pro detenční řízení je bezpochyby ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky (dále jen „Ústava“), neboť tento zákon tvoří základ právního řádu České republiky jako takového. Je tak tím nejzákladnějším vnitrostátním předpisem vůbec, s nejvyšší právní silou na našem území.

Preambule Ústavy hovoří o nedotknutelnosti hodnot lidské důstojnosti, svobody a úctě k lidským právům. Hned zpočátku, čl. 1 odst. 1, Ústava zakotvuje, že Česká republika je demokratický stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

Jak již bylo v práci uvedeno, osobní svoboda je jedním ze základních lidských práv, které je ústavně zaručeno. K jejímu omezení může dojít pouze ze zákonných důvodů, tak jak stanoví čl. 8 odst. 6 LZPS. Podle čl. 3 Ústavy je LZPS součástí ústavního pořádku České republiky. Zařazením této deklarace do Ústavy a následnou činností Ústavního soudu České republiky byl založen systém ochrany lidských práv¹³. Současně Ústava zakotvuje v čl. 4, že základní lidská práva jsou pod ochranou soudní moci.

LZPS chrání základní lidská práva a svobody každého člověka, přičemž však stanovuje určité podmínky, při kterých je možné, aby do práv a svobod bylo zasaženo. Při použití takovýchto ustanovení je třeba brát zřetel na čl. 4 LZPS, kdy podle odstavce druhého meze základních lidských práv mohou být upraveny pouze zákonem a podle odstavce čtvrtého musí být při jejich aplikaci šetřeno jejich podstaty a smyslu. K tomuto závěru dospěl i Ústavní soud v nálezu spis. zn. IV. ÚS 639/2000, když uvedl, že *„Proto je třeba při aplikaci všech zákonných ustanovení, která ve svých důsledcích umožňují omezení základních práv a svobod, důsledně respektovat ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, tedy šetřit jejich podstatu a smysl a vyloučit jejich zneužití k jiným účelům. Je tedy na místě maximální zdrženlivost“*.

---

¹³ KLÍMA, K. et al., *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 44. ISBN 978-80-7380-140-3

Nedotknutelnost osoby jako taková je chráněna čl. 7 LZPS. Následujícím čl. 8 je upravena již samotná osobní svoboda. Odstavec druhý mluví o tom, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Odstavec třetí až pátý souvisí s trestním právem a určuje podmínky pro omezení či zbavení osobní svobody. Základ pro detenční řízení vytváří odstavec šestý, který vymezuje podmínky pro převzetí nebo držení člověka v ústavu zdravotnické péče bez svého souhlasu.

3.2 Detenční řízení z mezinárodního hlediska

Poměr vnitrostátního práva k právu mezinárodnímu je stanoven Ústavou a to konkrétně v čl. 1 odst. 2 a čl. 10. Ustanovení týkající se práva na osobní svobodu, jehož se detenční řízení týká, je rovněž uvedeno v některých mezinárodních dokumentech. Z tohoto důvodu na následujících řádcích uvedu úmluvy, které jsou ve vztahu k řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu důležité pro náš právní řád.

3.2.1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“) je klíčovým mezinárodním dokumentem v oblasti ochrany lidských práv a svobod. Úmluva byla vyhlášena sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění sdělení č. 41/1996 Sb., č. 243/1998 Sb. Povinnost respektovat lidská práva a chráněné lidské hodnoty je stanovena pro smluvní státy článkem 1, který uvádí, že *„Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy“*.

Úmluvou jsou zakládána přímo práva a povinnosti fyzickým a právnickým osobám smluvních států. Kontrola, zda-li jsou tato práva a povinnosti dodržována, náleží ESLP v rámci mezinárodní soudní kontroly. Na základě Úmluvy mohou osoby spadající pod právní řád ČR jakožto smluvního státu podávat individuální stížnosti a obracet se tak na ESLP. Právo na individuální stížnost je upravena

článkem 34, podle něž ESLP může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou ze smluvních stran.

Právo na svobodu a osobní bezpečnost je založeno článkem 5 EÚLP, dle kterého má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost a přitom nikdo nesmí být zbaven svobody kromě taxativně vymezených případů právě tímto článkem a pouze za situace, že se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem. Tak jak uvedla judikatura ESLP, působnost článku 5 EÚLP se vztahuje pouze k nezákonnému zbavení osobní svobody (*angl. deprivation of liberty, resp. detention*) a nikoliv pouze jejímu omezení (*angl. restrictions*). Rozdíl především spočívá ve stupni nebo intenzitě opatření, nikoliv v jeho podstatě¹⁴. Omezení osobní svobody od zbavení osobní svobody by mělo být dle názoru ESLP obecně rozlišeno na základě souboru kritérií, jak objektivního, tak i subjektivního charakteru¹⁵.

Pro právní úpravu řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu je klíčovým článkem 5 odst. 1 písm. e) EÚLP, který zakotvuje výjimku z nemožnosti zbavení osobní svobody tak, že pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem, je možné „*zákonného držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků.*“ Právě nejčastějšími případy stížností k ESLP dovolávajících se článku 5 odst. 1 písm. e) EÚLP je hospitalizace osob duševně nemocných¹⁶. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, není-li zbavení svobody v souladu se zákonem (čl. 5 odst. 4 EÚLP). Sama úmluva však ve svých člancích nevymezuje definiční znaky podmiňující příslušnost osoby k jedné ze tří kategorií osob, tedy

- a) osoby, u nichž je detence povolena pro zabránění šíření nakažlivé nemoci

---

¹⁴ Stanev v. Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, stížnost č. 36760/06

¹⁵ MALÍŘ, J. *Přípustnost detence osob ve zdravotnictví z pohledu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Právní rozhledy, 2013, č. 20, s. 692 - 704

¹⁶ HUBÁLKOVÁ, E. *Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*. Praha: Česká advokátní komora (Bulletin advokacie), 2008. s. 73

- b) osoby duševně nemocné
- c) alkoholici, narkomani a tuláci.

Stanovení těchto znaků, tak připadlo ESLP, který se zprvu ve své judikatuře zabýval otázkou, koho a za jakých podmínek lze zbavit osobní svobody z důvodu duševní nemoci¹⁷.

Aby detence umístěného člověka byla v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. e), musí být „zákonná“ a zároveň tak v „souladu s řízením podle zákona“. Tento požadavek tak vyjadřuje nutnost, aby samotné vnitrostátní právo bylo v souladu s EÚLP a to jak právo hmotné, tak i právo procesní¹⁸.

Dalším významným ustanovením je čl. 6, dle kterého má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednání nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoliv trestního obvinění proti němu.

EÚLP neupravuje ve svých člancích případy, kdy je osoba zbavena osobní svobody pro potřebu neodkladné lékařské péče, přičemž tato osoba vzhledem ke zdravotnímu stavu není schopna poskytnout potřebný souhlas. Vnitrostátní úprava tento případ upravuje v ZŘS v ustanovení § 83, když zakotvuje přezkum zákonnosti zbavení osobní svobody v takových případech. Z našeho právního řádu tak lze dovodit, že vnitrostátní úprava překračuje rámec úpravy mezinárodní, stanovené v EÚLP.

3.2.2 Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Úmluva o lidských právech a biomedicíně, vyhlášena sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, je dalším významným mezinárodním dokumentem, jenž přímo neupravuje problematiku detence a detenčního řízení. Článkem 1 je smluvním

---

¹⁷ MALÍŘ, J. Přípustnost detence osob ve zdravotnictví z pohledu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. *Právní rozhledy*, 2013, č. 20, s. 692 - 704

¹⁸ MATIAŠKO, M., DURAJOVÁ, Z., SLAŠŤANOVÁ, D., RITTICHOVÁ, B.. *Jak postupovat v detenčním řízení. Metodická příručka pro soudy, advokáty a psychiatrické léčebny*. Ministerstvo spravedlnosti, s. 25. 2012.

stranám uloženo, aby chránily důstojnost a svébytnost všech lidských bytostí a každému bez diskriminace zaručí úctu k integritě jeho bytosti a ostatní práva a základní svobody při aplikaci biologie a medicíny. ÚLPB je však třeba připomenout v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, neboť z ní vychází úprava vnitrostátní obsažená v ZZS (*srov Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování*).

Úprava podle LZPS je zcela v souladu s podmínkami stanovenými v Úmluvě o lidských právech a biomedicině, konkrétně v čl. 26. Článek 26 uvádí, že žádná omezení nelze uplatnit na výkon práv a ochranných ustanovení obsažených v této Úmluvě kromě těch, která stanoví zákon a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných. Úmluva chrání zdraví samotné osoby, avšak na straně druhé také chrání práva ostatních osob, která by mohla být touto osobou ohrožena.

V souladu s článkem 5 je možno provést jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Dotčená osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Svůj souhlas může dotčená osoba kdykoliv svobodně odvolat. Souhlas je svobodný, je-li dán bez jakéhokoliv nátlaku ať fyzického či psychického, a informovaný je tehdy, je-li pacient před vyslovením souhlasu srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách. Ochrana osob neschopných dát souhlas je zakotvena v článku 6. Lékařský zákrok může být proveden na takové osobě, pouze pokud je to k jejímu přímému prospěchu. Pokud podle platného práva dospělá osoba není schopna dát souhlas se zákrokem z důvodu duševního postižení, nemoci nebo z podobných důvodů, lze zákrok provést pouze se souhlasem jejího zákonného zástupce nebo příslušného orgánu nebo osoby či instituce zmocněných zákonem. Termín „podobné důvody“ je nutné vykládat jako případy, ve kterých dotčená osoba pro svůj zdravotní stav není schopna souhlas udělit.

Navazující článek 7 zakotvuje ochranu osob s duševní poruchou, kdy v souladu s podmínkami stanovenými zákonem na ochranu těchto osob, včetně právní úpravy pro dohled, kontrolu a odvolání, může být taková osoba s vážnou

duševní poruchou podrobena zákroku bez svého souhlasu, je-li zákrok zaměřen na léčbu její duševní poruchy, pouze v případě, že by bez takovéto léčby se vši pravděpodobností došlo k závažnému poškození jejího zdraví.

Podle článku 8 v situacích nouze, nelze-li získat příslušný souhlas, jakýkoliv lékařský zákrok lze provést okamžitě, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotčené osoby. Jde tedy tak o stav nouze, kdy je osoba převezena do zdravotního ústavu (nemocnice) a je nutné vykonat lékařské zákroky k záchraně jejího života.

4 Hmotněprávní a procesněprávní úprava

4.1 Základní vymezení detenčního řízení a pojmů s ním souvisejících

Detenční řízení, tak jak bylo již výše uvedeno, řadíme do občanského práva, přičemž se jedná o tzv. nesporné řízení. Nesporné řízení je druh civilního soudního řízení, které má především preventivní funkci a jehož cílem je úprava poměrů účastníků¹⁹. Nesporné řízení je především ovládané zásadou oficiality (soud jedná z úřední povinnosti) a zásadou vyšetřovací (soud nese odpovědnost za shromáždění všech potřebných důkazů, tak aby v posuzované věci byl skutkový stav zjištěn co nejúplněji). V takovém typu řízení jde především o úpravu právních vztahů pro budoucnost, kdy rozhodnutí mají především konstitutivní charakter²⁰.

Detenční řízení zasahuje do práva ústavního, tak i mezinárodního, jak již bylo popsáno výše. Česká republika je vázána na základě ústavních zákonů mezinárodními smlouvami, které vymezují podmínky, kdy je možné člověka zbavit osobní svobody. Rámcem detenčního řízení je čl. 5 odst. 1 písm. e) a odst. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv na mezinárodní úrovni a čl. 8 odst. 6 LZPS na vnitrostátní úrovni. Hlavním kritériem je osobní svoboda, kterou lze omezit pouze na základě zákonných důvodů²¹.

Tak jak bylo již výše uvedeno, osobní svoboda, garantovaná čl. 8 LZPS, je jedním z nejdůležitějších lidských práv. ESPL tak v jednom ze svých rozhodnutí týkající se detenčního řízení zdůraznil hodnotu osobní svobody takto: „*Soud připomíná, že článek 5 Úmluvy se společně s články 2, 3 a 4 týká nejvýznamnějších základních práv chránících fyzickou bezpečnost osoby a jako takový má v demokratické společnosti vrcholný význam*“²². Jak již bylo popsáno výše, každý člověk má právo na svobodu a osobní bezpečnost dle článku 5 EÚLP.

Vzhledem k důležitosti osobní svobody a minimalizace jejího omezení je soud povinen zvážit, zda-li nelze účelu, pro který má být člověk zbaven osobní

---

¹⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011. s. 40. ISBN 978-80-7201-842-0

²⁰ ZÁHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2 aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 263. ISBN 978-80-7380-571-5

²¹ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 137. ISBN 978-80-7400-297-7

²² Ťupa v. Česká republika ze dne 26. května 2011, stížnost č. 39822/07, odst. 45

svobody, dosáhnout jiným, mírnějším a méně omezujícím prostředkem²³. Novým občanským zákoníkem tak byl do detenčního řízení prosazen princip subsidiarity a řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu tak má povahu krajního prostředku. Ke zjištění zákonného důvodu pro omezení osobní svobody nepostačuje pouze formální přístup a zvláště u osob duševně nemocných a osob chorobně závislých na návykových látkách je nutné plně zvažovat jiná opatření²⁴. Ze strany ESLP bylo v rozhodnutí Ťupa proti Česká republika vnitrostátním soudům vytkáno, že „... ve spisu není žádná zmínka (a vláda v tomto směru neposkytla žádné informace), z níž by vyplývalo, že byla zvážena nějaká méně omezující opatření než držení v psychiatrické léčebně a že byla shledána jako nedostatečná. Vnitrostátní soudy se k této otázce nijak nevyjádřily, přestože stěžovatel nikdy v minulosti nepodstoupil žádnou psychiatrickou léčbu a nejednalo se o naléhavý případ“²⁵.

Mírnějším nebo méně omezujícím prostředkem může být zabezpečení jeho potřeb například prostřednictvím poskytovatele sociálních služeb podle § 6 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jako jsou pečovatelská služba (§ 40), domovy pro osoby se zdravotním postižením (§ 48), sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče (§ 52)²⁶.

Právní úprava detenčního řízení je rozmístěna do tří právních předpisů a to konkrétně předpisů hmotněprávního charakteru – NOZ, ZZS a předpisu procesního, a to ZŘS. Přestože NOZ a ZZS jsou předpisy hmotněprávními, obsahují i některá ustanovení procesního typu (například lhůta pro oznámení převzetí umístěného člověka soudu). Nejednotnost právní úpravy tak vede k duplicitním ustanovením popřípadě až kolizi norem.

Vzhledem k tomuto rozštěpení došlo zároveň k situaci, že terminologie v právních předpisech není zcela sourodá. NOZ používá ve svých ustanoveních pojmu „zařízení poskytující zdravotní péči“²⁷, ZŘS využívá pojem „zdravotní

---

²³ ustanovení § 104 NOZ

²⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s. 110. ISBN 978-80-7208-922-2

²⁵ Ťupa proti Česká republika ze dne 26. května 2011, stížnost č. 39822/07, odst. 60

²⁶ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. § 104. ISBN 978-80-7478-369-2

²⁷ ustanovení § 104 NOZ

ústav²⁸ a nakonec ZZS využívá „zdravotnické zařízení“²⁹. V diplomové práci budu, v souladu se ZŘS, využívat pojmu **zdravotní ústav**.

Podle ustanovení § 4 odst. 1 ZZS se zdravotnickým zařízením rozumí prostory určené pro poskytování zdravotních služeb. Pojmu zdravotní ústav je nutné vykládat širěji, tzn. jako jakékoliv zdravotnické zařízení / poskytovatele zdravotních služeb, které převzalo člověka do péče. Zdravotní ústav tak může zahrnovat nejen zařízení poskytující zdravotní péči ve smyslu zákonné úpravy, ale dává soudům prostor poskytovat ochranu všude tam, kde je osoba bez svého souhlasu v ústavní zdravotnické péči ve smyslu Listiny a čl. 5 odst. 4 EÚLP³⁰.

Dále není sjednocen pojem člověk, kterého využívá NOZ, neboť ZŘS využívá pojmu umístěný člověk a ZZS pojmu pacient.

Dle NOZ a ZŘS dochází k převzetí člověka/umístěného člověka, kdežto podle ZZS dochází k nedobrovolné hospitalizaci.

4.2 Podmínky pro zbavení osobní svobody podle české právní úpravy

Právní úprava detenčního řízení dopadá na všechny případy, kdy je člověk bez svého písemného souhlasu umístěn do zdravotního ústavu. Detenční řízení se tak týká osob, které s umístěním odmítnou dát souhlas, původně udělený souhlas odvolají, i osob, jejichž zdravotní stav nedovoluje souhlas udělit.

Jak již bylo uvedeno výše, při splnění zákonných podmínek lze člověka převzít do zdravotního ústavu bez jeho souhlasu, přičemž tyto podmínky upravuje ZZS v ustanovení § 38. Hospitalizovat pacienta bez souhlasu je možné, pokud mu bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče, nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví nebo mu bylo dle trestního řádu či zákona o zvláštních řízeních soudních nařízeno vyšetření ve zdravotním ústavu. V těchto případech však nerozhoduje soud o přípustnosti převzetí nebo držení člověka ve zdravotním ústavu, neboť

---

²⁸ ustanovení § 66 ZŘS

²⁹ ustanovení § 4 ZZS

³⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 198. ISBN 978-80-7478-869-7

rozhodnutí o omezení osobní svobody člověka již bylo vydáno v jiném soudním řízení.

Lze tak mimo výše popsané učinit v případech, kdy člověk „*ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas*“. Aby hospitalizace pacienta splňovala zákonné podmínky je tedy nutné, aby

- a) umístěný člověk trpěl duševní poruchou, popřípadě se na jeho chování musí známky duševní poruchy nezpochybnitelně projevit
- b) bezprostřední a závažný způsob ohrožení sebe nebo svého okolí má, nebo by měl dopad na majetkovou újmu či újmu na zdraví
- c) nelze využít jiných, mírnějších opatření

K výše uvedené podmínce bezprostředního a závažného způsobu ohrožení sebe nebo svého okolí je nutné uvést, že autoři odborné literatury se zcela neshodují, zda-li ohrožení musí být konkrétní a přímo hrozící nebo zda-li postačuje, aby ohrožení bylo pouze potencionální. Podle autora JUDr. P. Podrazila (*srov. K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*) se přiklání spíše k názoru, že postačí ohrožení pouze potencionální a to z důvodu zásady prevence a to s náležitým odůvodněním a odkazem na všechny skutečnosti týkající se stavu pacienta. Na druhou stranu autorka MUDr. Mgr. J. Těšinová (*srov. Medicínské právo*) zastává názor, že potencionální nebezpečí, tedy takové které není bezprostřední a konkrétní, nezakládá možnost nedobrovolné hospitalizace.

V praxi by tak každopádně nemělo docházet k hospitalizacím u osob, které jsou „hrozbou“ pouze odlišným způsobem života, například názory či chováním³¹. V tomto smyslu se vyjádřil i ESLP ve svém rozhodnutí Winterwerp proti Nizozemí, kdy zdůraznil, že přestože není v EÚLP blíže specifikováno pojmu

---

³¹ HAVLÍČEK, K. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 2015. s. 216. ISBN 978-80-87109-48-9

duševní nemoc, nelze ho vykládat tak, že umožňuje detenci osob pouze z důvodu, že se jeho názory či chování odlišuje od norem převažujících v dané společnosti³².

Přípustné omezovací prostředky k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb vyjmenovává § 39 odst. 1 ZZS, jimiž jsou a) *úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem*, b) *omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty*, c) *umístění pacienta v síťovém lůžku*, d) *umístění pacienta v místnosti určené k bezpečnému pohybu*, e) *ochranný kabátek nebo vesta zamezující pohybu horních končetin pacienta*, f) *psychofarmaka, popřípadě jiné léčivé přípravky a g) kombinace výše popsaných prostředků*

4.3 Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu

Detenční řízení je v ZŘS upraveno ve zvláštní části dílu čtvrtém pojmenovaném „*Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu*“. Díl je rozdělen do tří oddílů – obecná ustanovení, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu, řízení o vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb. Podstatou detenčního řízení je přezkum existence hmotněprávních podmínek, které právní předpisy stanoví k tomu, aby člověk mohl být převzat do zdravotního ústavu bez svého souhlasu za účelem poskytnutí zdravotních služeb³³.

Detenční řízení probíhá ve dvou fázích, přičemž první fází je řízení o vyslovení přípustnosti převzetí k hospitalizaci, ve které soud posuzuje, zda pro převzetí umístěného člověka a pro omezení jeho osobní svobody existovaly zákonné důvody. Druhá fáze, navazující na řízení v první fázi se týká rozhodnutí o vyslovení přípustnosti dalšího držení umístěného. Druhá fáze nastupuje v případě, že jsou splněny dvě podmínky – k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů, které trvají a umístěný je i nadále omezen ve styku s vnějším

³² Winterwerp v. Nizozemí rozsudek ze dne, 24. října 1979, stížnost č. 6301/73

³³ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K., TINTĚRA, T a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 164. ISBN 978-80-7400-294-6.

světem. Výjimkou z tohoto dvoufázového detenčního řízení je řízení u pacientů, jejichž zdravotní stav neumožňuje poskytnout souhlas a řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, kterými se budu zabývat v kapitole 4.5 Zvláštní typy detenčního řízení.

4.3.1 Příslušnost soudu

Věcná příslušnost soudu je dána obecným ustanovením § 3 ZŘS odst. 1, které stanoví, že „pro řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak“. Odstavec druhý příslušného ustanovení taxativně stanoví, ve kterých věcech rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně. Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu v taxativním výčtu uvedeno není a věcně příslušným soudem tak bude okresní soud.

Místní příslušnost upravuje zvláštní ustanovení § 66 ZŘS, podle kterého je pro řízení příslušným soudem ten, v jehož obvodu je zdravotní ústav, ve kterém je umístěn člověk, o němž je zdravotní ústav povinen učinit oznámení podle ustanovení § 75 ZŘS. Jedná se o zákonnou odchylku od obecného ustanovení dle § 4 ZŘS. Jde se o tzv. výlučnou místní příslušnost, která je založena na principu nejrychlejšího zásahu, který je pro detenční řízení základní³⁴.

Pro určení místní a věcné příslušnosti bude uplatněna zásada *perpetuatio fori* neboli, že jsou až do skončení řízení rozhodné skutečnosti, které tu jsou v době zahájení řízení. Tato zásada je zakotvena v ustanovení § 11 OSŘ. Za situace kdy dojde k přeložení umístěného člověka do jiného zdravotního ústavu, může tak dojít k postoupení věci jinému soudu na základě ustanovení § 12 odst. 2 OSŘ z důvodu vhodnosti³⁵. Soud musí v takovém případě především posoudit okolnosti případu, a to vzhledem k poměrně krátké lhůtě, kterou disponuje k vydání rozhodnutí. Přemístění umístěného člověka do jiného zdravotního ústavu není jeho propuštěním, a není tak důvodem pro zastavení zahájeného detenčního řízení.

---

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

³⁵ přenesení působnosti dle ustanovení § 5 ZŘS není možné, neboť se dotýká pouze taxativně vymezených řízení, mezi které detenční řízení nespadá

4.3.2 Účastníci řízení a další osoby zúčastněné na řízení

Pro nesporné řízení se uplatňuje tzv. druhá a třetí definice účastníků řízení, na rozdíl od řízení sporného, ve kterém vystupují žalobce a žalovaný (první definice účastníků řízení). V nesporném řízení tak účastníci nemají postavení soupeřů. Účastníci řízení nemohou volně nakládat s předmětem řízení, tudíž nelze, aby bylo ukončeno řízení smírem³⁶.

Obecnou definici účastníků řízení nalezneme v obecné části ZŘS a to konkrétně v ustanovení § 6, podle nějž v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno (tzv. druhá definice účastnění). Současně je za účastníka řízení považován i ten, kterého zákon za účastníka označuje (tzv. třetí definice účastnění). Primárním účastníkem je umístěný člověk. Ve smyslu tohoto ustanovení je dále okruh účastníku rozšířen ustanovením § 67 ZŘS, podle kterého je účastníkem také zdravotní ústav (odstavec první) a také zákonný zástupce, podal-li za člověka návrh na zahájení řízení (odstavec druhý).

Dle úpravy v občanském soudním řádu, účinné do 31. prosince 2013, nebyl zdravotní ústav považován za účastníka řízení, nýbrž měl specifické postavení, na rozdíl od nové právní úpravy. Zdravotní ústav bychom dle úpravy v OSŘ mohli definovat jako subjekt na řízení zúčastněný. Zdravotní ústav však ve většině případů podněcuje zahájení detenčního řízení oznamovací povinností podle ustanovení § 75 ZŘS (viz níže). Zda-li je oznamovatel ústavem ve smyslu § 75 ZŘS, se lze informovat v Národním registru poskytovatelů zdravotních služeb podle § 74, § 75 ZZS³⁷. Obsah Národního registru poskytovatelů je s výjimkou některých údajů veřejně přístupný na internetových stránkách ministerstva³⁸.

Zákon považuje zákonného zástupce za účastníka řízení pouze v případě, podal-li za člověka návrh na zahájení řízení, což učiní v případě, že zdravotní ústav neprovede oznámení soudu. Komentářová literatura zastává shodný názor, když se domnívá, že zákonný zástupce by měl být zástupcem umístěného člověka

---

³⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2 aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 262. ISBN 978-80-7380-571-5

³⁷ HAVLÍČEK, K. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 2015. s. 194. ISBN 978-80-87109-48-9

³⁸ dostupné na http://www.mzcr.cz/KvalitaABezpecidokumenty/narodni-registr-poskytovateluzdravotnich-sluzeb-_10567_3298_29.html

a nikoliv účastníkem řízení (srov. LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*).

Další důležitou osobou pro detenční řízení je podpůrce. Jedná se o institut tzv. nápomoci při rozhodování upravený v § 45 a následující NOZ. Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory. K ujednání podpory dojde prostřednictvím smlouvy o nápomoci schválenou soudem.

Institut důvěrníka není hmotným právem upraven. Občanský zákoník se o něm zmiňuje v ustanoveních § 106, § 107 a § 108. Institut důvěrníka by měl vést především k posílení právní ochrany umístěného člověka, obzvlášť v případech, kdy je člověk umístěn ve zdravotním ústavu pro tvrzené duševní onemocnění na návrh jeho zákonného zástupce³⁹. Důvěrník nebo podpůrce může svým jménem uplatnit ve prospěch umístěného všechna jeho práva vzniklá v souvislosti s převzetím a dalším držením ve zdravotním ústavu. V souvislosti s tímto institutem dochází k výše zmíněné duplicitě, neboť je upraveno v § 68 odst. 1 ZZS a současně i v § 107 odst. 2 NOZ. Jestliže úkony důvěrníka nebo podpůrce odporují zájmům umístěného člověka, posoudí je soud po uvážení všech okolností.

Umístěný člověk je oprávněn dát se jako účastník řízení zastupovat v řízení zmocněncem, jehož si zvolí. O tomto právu musí být soudem povinně poučen, s výjimkou případů, kdy to jeho zdravotní stav vylučuje. Nezvůli-li si umístěný člověk zmocněnce nebo je-li to třeba k ochraně zájmů umístěného, jmenuje mu soud opatrovníka pro řízení z řad advokátů. K jmenování opatrovníka nebo k volbě zmocněnce musí dojít nejpozději do vydání rozhodnutí podle § 78 a lze tak učinit již v samotném usnesení o zahájení řízení, případně následným samotným usnesením. Pokud by soud rozhodl o opatrovníkovi současně s rozhodnutím o vyslovení přípustnosti převzetí, jednalo by se o vadu řízení, neboť umístěný člověk nebyl v řízení řádně zastoupen⁴⁰. Jestliže je umístěnému člověku ustanoven opatrovník pro řízení a později si zvolí zmocněnce, funkce

---

³⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. str. 111. ISBN 978-80-7208-922-2

⁴⁰ HAVLÍČEK, K. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 2015. s. 197. ISBN 978-80-87109-48-9

opatrovníka pro řízení se automaticky ruší⁴¹. Umístěný člověk musí být v průběhu celého řízení zastoupen. Jedná se o jednu z nejdůležitějších procesních záruk v detenčním řízení. Povinností opatrovníka je tak reálně chránit zájmy umístěného člověka a nikoliv pouze formálně převzít zastoupení, k čemuž se i vyjádřil Ústavní soud v nálezu I. ÚS 559/2000, ve kterém judikoval, že „*Funkce opatrovníka nebyla zákonem stanovena, aby usnadňovala činnost soudu tím, že má kam odesílat písemnosti. Byla vytvořena proto, aby do důsledku hájila zájmy nepřítomného, což představuje mj. studium spisu, podávání vyjádření a vedení celého sporu za nepřítomného tak, jak by takovou povinnost byl nucen plnit smluvní zástupce*“⁴².

4.3.3 Státní zastupitelství v detenčním řízení

Státní zastupitelství je podle § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Státní zastupitelství vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného opatření omezoována osobní svoboda.

Do zahájeného detenčního řízení může vstoupit státní zastupitelství na základě ustanovení § 8 odst. 1 písm. g) jako samostatný procesní subjekt, nestává se tedy účastníkem řízení. Je oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru⁴³. Státní zastupitelství je nejen oprávněno vstoupit do řízení, ale může také podat návrh na zahájení řízení⁴⁴. Podáním návrhu na zahájení řízení se tak státní zastupitelství stává jako navrhovatel, účastníkem řízení. Návrh státního zastupitelství na zahájení řízení bude zpravidla přicházet v úvahu například tehdy,

---

⁴¹ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 142. ISBN 978-80-7400-297-7

⁴² V případě porušení povinností advokátem/opatrovníkem bude aplikován § 32 zákona o advokacii, tzn. bude mu tak uloženo kárné opatření za kárné provinění

⁴³ § 35 odst. 2 OSŘ v souladu s § 1 odst. 3 ZŘS

⁴⁴ předchozí právní úprava umožňovala státnímu zastupitelství pouze vstup do řízení, nikoliv podání návrhu na zahájení řízení

když zdravotní ústav, v rozporu se zákonem, opomene učinit soudu oznámení o převzetí člověka bez jeho písemného souhlasu⁴⁵.

K podání návrhu na zahájení řízení je místně příslušným okresní státní zastupitelství působící u okresního soudu, v jehož obvodu je zdravotní ústav, ve kterém je umístěn člověk, o němž je zdravotní ústav povinen učinit oznámení (§ 66 ZŘS). V průběhu řízení státní zastupitelství bude navrhopvat důkazy a bude zkoumat, zda-li na základě provedených důkazů lze dovést existenci zákonných důvodů pro převzetí.

4.3.4 Oznamovací povinnost

Zdravotní ústav je povinen učinit oznámení o převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu, soudu nejpozději do 24 hodin. V případě, že je umístěný člověk přijat do zdravotnické péče se svým souhlasem a k omezení volného pohybu nebo styku s vnějším světem dojde v průběhu léčení, popřípadě svůj souhlas odvolá, je taktéž zdravotní ústav povinen oznámit tuto skutečnost soudu nejpozději do 24 hodin od jejího vzniku dle ustanovení § 75 odst. 2 ZŘS. Zákon tak nečiní rozdíl mezi umístěným člověkem, který je do zdravotního ústavu umístěn bez souhlasu již od počátku umístění a umístěným člověkem, který souhlas sice udělil, ale až v průběhu léčení došlo k omezení, popřípadě svůj souhlas poté odvolal. Soud tak musí vždy rozhodnout o tom, zda k umístění došlo ze zákonných důvodů, tím pádem jakoby původní souhlas vůbec neexistoval.

Lhůta 24 hodin je lhůtou hmotněprávní a ústav tak splní svou povinnost tím, že se vyhotovené oznámení dostane v uvedené lhůtě do dispozice soudu. Lhůta počíná běžet od okamžiku, kdy byl umístěný člověk omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem. Poněvadž se jedná o lhůtu určenou v hodinách, je tedy nezbytné, aby v oznámení bylo uvedeno, v jakou hodinu a minutu přesně k převzetí umístěného člověka došlo a i následné uvedení času, kdy se oznámení dostalo do dispozice soudu⁴⁶.

---

⁴⁵ ZÁRUBA, J.:*Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče*. In:ASPI [právní informační systém] Wolters Kluwer ČR [cit. 23.2.2016]

⁴⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006

Pro případ, že by zdravotní ústav nesplnil tuto svou oznamovací povinnost, mohl by umístěný člověk žádat o propuštění, neboť jeho držení by bylo *contra legem*, a to z důvodu absence procesních záruk. Pravidlo 24 hodinové lhůty je významnou procesní zárukou proti svévolnému držení osob ve zdravotnických zařízeních⁴⁷. Zákon však pro porušení této lhůty nestanoví žádnou sankci v podobě propuštění umístěného člověka ze zdravotního ústavu. Ve stejném smyslu se vyjádřil i Ústavní soud, který v usnesení spis. zn. I. ÚS 842/07 uvedl, že „ ... Ústavní soud, který není normotvůrcem, není kompetentní tuto sankci v podstatě *praeter legem* do zákona doplnit. Tím samozřejmě nejsou vyloučeny případné nároky dané osoby podle obecných předpisů (např. žaloba o náhradu škody proti danému ústavu)“⁴⁸. Pro další postup soudu v rámci řízení je však překročení lhůty bezvýznamné.

V první řadě je oznamovací povinnost zdravotního ústavu upravena v čl. 8 odst. 6 LZPS. Dále je upravena všemi třemi právními předpisy (NOZ, ZZS a ZŘS). Podle § 105 odst. 2 NOZ je povinen poskytovatel zdravotních služeb oznámit soudu do 24 hodin převzetí člověka do zařízení poskytující zdravotní péči a to i v případě, je-li člověk v takovém zařízení zadržen. Podle § 40 ZZS poskytovatel oznámí soudu do 24 hodin a) hospitalizaci pacienta; obdobně se postupuje, jestliže pacient, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta souhlas odvolal a nadále existují důvody pro hospitalizaci bez souhlasu, b) dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení. Zde dochází ke kolizi právních předpisů, neboť NOZ vychází z toho, že se může jednat i o krátkodobé převzetí (zadržení), kdežto ZZS předpokládá oznamovací povinnost pouze při hospitalizaci. Hospitalizací se podle § 3 odst. 4 ZZS rozumí doba zpravidla delší než 24 hodin, po kterou je pacientovi, přijatému na lůžko ve zdravotnickém zařízení poskytovatele lůžkové péče, poskytována lůžková péče.

Zákonem není upraveno, jakou formou má zdravotní ústav oznámení soudu učinit, ani to, jaké informace má oznámení obsahovat. Vzhledem k této skutečnosti by tak mohlo dojít k průtahům, jestliže by zdravotní ústav poskytl soudu nedostatečné informace⁴⁹. Oznámení může být předáno soudu v jakékoliv

⁴⁷ Ťupa v. Česká republika ze dne 26. května 2011, stížnost č. 39822/07, odst. 37

⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. července 2007 sp. zn. I. ÚS 842/07.

⁴⁹ PODRAZIL, P. *Nová právní úprava detenčního řízení*. Právní rozhledy, 2013, č. 2, s. 55

formě⁵⁰, například telefaxem či emailem. Tyto dva způsoby jsou poměrně rychlou volbou a lze u nich ověřit, zda-li byla splněna požadovaná lhůta 24 hodin. Dále může být učiněno oznámení písemnou formou, za předpokladu, že bude podáno na podatelně soudu a nikoliv prostřednictvím poštovních služeb, neboť v takovém případě nelze očekávat doručení soudu do 24 hodin. Dále může dojít k oznámení ústně či telefonicky, o čemž je vyhotoven úřední záznam⁵¹. K obsahovým náležitostem se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém stanovisku ze dne 14. ledna 2009 č.j. Cpjn 29/2006, když uvedl „*kromě označení umístěného je především nutno trvat na uvedení údaje o datu a hodině převzetí pacienta. Význam má dále údaj o důvodu převzetí pacienta do ústavu, označení oddělení, kde je pacient umístěn, jméno jeho ošetřujícího lékaře a údaje významné pro snadný a rychlý kontakt soudu s ústavem v rámci úkonů v řízení. V oznámení by měly být označeny i blízké osoby, které by o umístěném mohly podat zprávu. Připojena by měla být i příslušná lékařská zpráva o stavu pacienta*“. Podrobná dokumentace reflektující převzetí umístěného člověka je tak nadměrně důležitou pro následující soudní řízení.

4.3.5 Další oznamovací povinnost

Dle § 105 odst. 1 NOZ převzetí nebo držení umístěného člověka ve zdravotním ústavu je povinen zdravotní ústav neprodleně oznámit jeho zákonnému zástupci, opatrovníku nebo podpůrci, tzn. osobám zastupujícím umístěného člověka a jeho manželu nebo jiné známé osobě blízké. Oznámení manželu nebo jiné osobě blízké učinit nesmí, pokud to bylo zdravotnímu ústavu zakázáno. ZZS ve svém ustanovení § 38 odst. 6 určí taktéž osoby, které je zdravotní ústav povinen vyrozumět, tak že stanoví posloupnost osob. Poskytovatel zdravotních služeb je povinen o hospitalizaci informovat osobu určenou podle § 33⁵², není-li taková osoba, některou z osob blízkých, popřípadě osobu ze společné

⁵⁰ mělo by se však jednat o takovou formu, která umožní dodržet 24 hodinovou lhůtu

⁵¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006

⁵² § 33 ZZS „*Pacient může při přijetí do péče určit osoby, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, a současně může určit, zda tyto osoby mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace o něm vedené nebo do jiných zápisů vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu, pořizovat si výpisy nebo kopie těchto dokumentů a zda mohou v případech podle § 34 odst. 7 vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb. Pacient může určit osoby nebo vyslovit zákaz poskytovat informace o zdravotním stavu kterékoliv osobě kdykoliv po přijetí do péče, rovněž může určit osoby nebo vyslovení zákazu poskytovat informace o zdravotním stavu kdykoliv odvolat. Záznam o vyjádření pacienta je součástí zdravotnické dokumentace o něm*

domácnosti, nebo zákonného zástupce pacienta, pokud jsou mu známy. Není-li mu žádná taková osoba známa nebo ji nelze zastihnout, informuje Policii České republiky. Vzhledem k výše uvedenému je tak patrné, že dochází opět ke kolizi právních předpisů, když oba předpisy upravují totožnou věc odlišným způsobem. NOZ upřednostňuje osoby zastupující umístěného člověka oproti manželu či jiné osobě blízké, kdežto ZZS preferuje vůli umístěného člověka.

4.3.6 Zahájení řízení

Řízení o vyslovení přípustnosti držení a o přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu musí být zahájeno ve všech případech, kdy byl přijat člověk, který nevyslovil s převzetí souhlas, nebo svůj souhlas v průběhu hospitalizace odvolal. Taktéž musí být řízení zahájeno v případě, že umístěný člověk byl omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu hospitalizace.

Příslušný soud zahájí řízení usnesením podle ustanovení § 13 odst. 2 ZŘS, a řízení je tak zahajováno bez návrhu. Oznámení zdravotního ústavu o převzetí umístěného člověka není návrhem na zahájení řízení, ale pouze podnětem k zahájení řízení. Soud tak zahájí řízení buď na základě podnětu zdravotního ústavu, anebo pokud získá podnět jiným způsobem.

Umístěný člověk nebo jeho zákonný zástupce jsou oprávněni podat návrh na zahájení řízení, jestliže zdravotní ústav je pasivní a neučiní oznámení. Návrh je oprávněn podat rovněž člověk, jestliže souhlas s jeho převzetím dal opatrovník. Ve spojení s § 107 odst. 2 NOZ má právo podat návrh na zahájení řízení svým jménem i důvěrník a podpůrce.

O zahájení řízení o vyslovení přípustnosti držení a o přípustnosti dalšího držení v ústavu vydá soud usnesení, které se doručuje účastníkům do vlastních rukou. Řízení je pak zahájeno dnem vydání takového usnesení. Opravný prostředek, odvolání, proti tomuto usnesení není přípustné.

---

vedené; záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník. Součástí záznamu je rovněž sdělení pacienta, jakým způsobem mohou být informace o jeho zdravotním stavu sdělovány“.

4.3.7 Průběh řízení

4.3.7.1 První fáze detenčního řízení

Okresní soud řízení o vyslovení přípustnosti držení projednává svoláním jiného soudního roku⁵³, který se zpravidla koná ve zdravotním ústavu, což umožňuje soudci bezprostřední seznámení se s umístěným člověkem a jeho zdravotním stavem. Tento typ soudního jednání je volen zejména vzhledem ke krátkému časovému úseku, ve kterém je povinen soud rozhodnout.

V návaznosti na krátkou lhůtu pro vydání rozhodnutí neprovádí soud rozsáhlé dokazování. Soud provede důkazy potřebné pro posouzení, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů. Zejména vyslechne umístěného člověka, ošetřujícího lékaře a další osoby, o jejichž vyslechnutí umístěný člověk požádá. Výslech umístěného člověka je tím nejdůležitějším důkazem v rámci detenčního řízení. Výslech soudem by měl být proveden tak, že skutečně zjistí názor umístěného a nespokojit se s vyjádřením lékaře, že umístěný není dle jeho názoru schopen výslechu⁵⁴. Základním důkazem je vyšetření ošetřujícího lékaře pomocí lékařské zprávy, která by měla obsahovat všechny důležité informace.

Lhůta pro vydání rozhodnutí je stanovena na 7 dnů od převzetí umístěného člověka do zdravotního ústavu. Soud rozhoduje usnesením. Jedná se o procesní lhůtu, do které se nezapočítává den, kdy došlo k převzetí umístěného člověka do zdravotního ústavu (§ 57 odst. 1 OSŘ). Případně-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zákon nezakládá při promeškání této lhůty žádný důsledek. Rozhodnutím soud určí zda-li k převzetí došlo ze zákonných důvodů⁵⁵ a jestli tyto důvody trvají. Jedná se tudíž o splnění dvou kumulativních podmínek. O nákladech řízení není v tomto usnesení rozhodováno, neboť se nejedná o konečné rozhodnutí a v řízení bude po vydání rozhodnutí pokračováno podle § 80 ZŘS.

---

⁵³ ustanovení § 18 ZŘS „Považuje-li to soud za vhodné, svolá k přípravě a projednání věci jiný soudní rok a přizve k němu účastníky. Při jiném soudním roku dá soud účastníkům prostor, aby se k věci vyjádřili, nebo zjistí jejich stanoviska jiným vhodným způsobem. Dokazování lze při jiném soudním roku provádět, jen je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci.“

⁵⁴ MATIAŠKO, M., DURAJOVÁ, Z., SLAŠŤANOVÁ, D., RITTICHOVÁ, B. *Jak postupovat v detenčním řízení. Metodická příručka pro soudy, advokáty a psychiatrické léčebny*. Ministerstvo spravedlnosti, s. 22. 2012.

⁵⁵ musí být splněn jak prvek hmotněprávní tak i procesněprávní

Jestliže soud naopak dojde k závěru, že zákonné důvody absentují nebo že důvody již netrvalí, nařídí propuštění umístěného člověka ze zdravotního ústavu. Zdravotní ústav musí ihned, po doručení usnesení o propuštění, umístěného člověka propustit. Jelikož tímto usnesením se řízení končí, musí soud rozhodnout o nákladech řízení. Propuštění umístěného člověka ze zdravotního ústavu není omezeno pouze na rozhodnutí soudu, neboť dle § 71 ZŘS je zdravotní ústav oprávněn umístěného člověka propustit kdykoliv v průběhu detenčního řízení. Pokud dojde k propuštění umístěného člověka z detence na základě rozhodnutí zdravotního ústavu, není soud podle zákonné úpravy jakkoliv takové rozhodnutí či postup zdravotního ústavu přezkoumat popřípadě mu zabránit.

Rozhodnutí podle § 79 ZŘS je soud povinen do 24 hodin od jeho vydání doručit umístěnému člověku, jeho zástupci, opatrovníkovi a zdravotnímu ústavu, nestačí tedy pouhé jeho odeslání. Soud zároveň učiní jiná vhodná opatření, aby se umístěný člověk mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit a měl jej k dispozici. Kvůli krátké lhůtě pro doručení musí soud zvážit, jakým vhodným způsobem tak učiní. Zpravidla soud využije pro doručení zdravotnímu ústavu a opatrovníkovi pro řízení prostřednictvím datové schránky a umístěnému člověku osobně, prostřednictvím soudního doručovatele anebo justiční stráže⁵⁶.

Proti rozhodnutí je možno podat odvolání. Odvolání nemá odkladný (suspenzivní) účinek (podáním odvolání se odkládá právní moc napadeného rozhodnutí a to až do doby, dokud o rozhodnutí nerozhodne odvolací soud) a dokud tedy odvolací soud nerozhodne, hledí se na něj jako na pravomocné rozhodnutí. Odvolací soud je povinen o něm rozhodnout nejdéle do jednoho měsíce od předložení spisu. Soud prvního stupně je povinen předložit spis odvolacímu soudu bez zbytečného odkladu. Lhůta pro odvolání byla stanovena tak, aby byla v souladu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy a ve světle judikatury ESLP⁵⁷. Osobou oprávněnou podat odvolání je umístěný člověk, zdravotní ústav, státní zastupitelství a svým jménem taktéž důvěrník nebo podpůrce.

Soud prvního stupně, po vyhlášení usnesení o přípustnosti převzetí umístěného člověka, je povinen plynule pokračovat do druhé fáze detenčního řízení, bez ohledu na skutečnost, zda-li byl opravný prostředek proti usnesení

---

⁵⁶ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 156. ISBN 978-80-7400-297-7

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

podán či nikoliv. Tímto je zajištěn rychlý průběh detenčního řízení, neboť soud nemusí čekat na rozhodnutí odvolacího soudu, což by mnohdy mohlo vést k nepřiměřeným průtahům v detenčním řízení.

4.3.7.2 Druhá fáze detenčního řízení

Soud také může vyslovit, že převzetí bylo učiněno na základě zákonných důvodů a že důvody pro omezení osobní svobody člověka trvají. V takovém případě soud pokračuje v řízení o vyslovení přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu, čímž nastává druhá fáze řízení. Zde je třeba podotknout, že takové rozhodnutí neodnímá právo umístěného člověka odmítnout určitý zákrok nebo léčebný výkon ve smyslu zásahu do integrity v souladu s ustanovením § 93 a násl. NOZ.

Věcně a místně příslušným v druhé fázi je soud, který vydal rozhodnutí podle § 78 ZŘS. V této druhé fázi již soud prování náležitě dokazování podle § 70 ZŘS, především kvůli delší lhůtě na vydání rozhodnutí. Soud je povinen vždy jmenovat znalce ke zjištění zdravotního stavu umístěného člověka a zda-li takový zdravotní stav vyžaduje držení umístěného člověka ve zdravotním ústavu. Znalecký posudek je v této fázi řízení nejdůležitějším důkazem. Znalcem nemůže být jmenován lékař, který pracuje ve zdravotním ústavu, v němž je umístěný člověk držen. Dle ustanovení § 109 NOZ by se mělo jednat o lékaře nezávislého na poskytovateli zdravotních služeb v takovém zařízení i na jeho provozovateli. Znalce soud jmenuje z toho odvětví oboru zdravotnictví, na něž důvod detence dopadá, přičemž nejčastějšími posudky jsou posudky z oboru psychiatrie a psychologie. Je-li umístěný člověk zadržen v ústavu z důvodu intoxikace, je nutno přibrat zvláště znalce se specializací na návykové látky⁵⁸.

Soud by se však neměl omezovat pouze na důkaz znaleckým posudkem, naopak má povinnost shromažďovat a provádět i jiné důkazy pro zjištění skutkových okolností⁵⁹. Nově zavedené ustanovení § 70 je tak odrazem judikatury ESLP (Ťupa proti České republice), ve kterém bylo vnitrostátnímu soudu vytýkáno neprovedení dalších důkazů (*srov kapitola 5.1 Ťupa proti České*

---

⁵⁸ HAVLÍČEK, K. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 2015. s. 198. ISBN 978-80-87109-48-9

⁵⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. Cpjn 29/2006

republice). Tato právní úprava zavedená ZŘS tak akcentuje požadavek provedení všech důkazů, které jsou potřebné ke spolehlivému zjištění skutkového stavu⁶⁰. Soud také vždy provede důkaz zdravotnickou dokumentací nebo záznamem z ní nebo vyjádřením ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevení přání umístěného člověka podle jiného právního předpisu. S tímto souvisí institut dříve vysloveného přání podle ustanovení § 36 ZZS. Záznam o dříve vysloveném přání je součástí zdravotnické dokumentace. Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento souhlas nebo nesouhlas předem vyslovit, tzv. dříve vyslovené přání. Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta.

Mezi práva umístěného člověka patří požadovat, aby jeho zdravotní stav, zdravotní dokumentace, vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevit přání samostatně přezkoumal nezávislý lékař na poskytovateli zdravotních služeb v takovém zařízení i na jeho provozovateli. Stejně právo náleží i důvěrníkovi a podpůrci.

K nařízenému jednání soud přizve umístěného člověka, ledaže by podle vyjádření ošetřujícího lékaře nebo písemného znaleckého posudku přítomnost při jednání mohla vážně poškodit jeho zdravotní stav. Především by se mělo dbát práva umístěného člověka, na to být slyšen a možnost vyjádřit se k věci (čl. 38 odst. 2 LZPS). Dále soud přizve jeho zástupce, opatrovníka pro řízení a zdravotní ústav. Soud má možnost nařídit jednání přímo ve zdravotním ústavu, čímž dochází k procesnímu zjednodušení řízení a bude tím tak dosaženo bezprostředního seznámení soudu se zdravotním stavem umístěného člověka⁶¹. V rámci rozhodování o dalším držení ve zdravotním ústavu je nesmírně důležité, aby byl umístěný člověk vyslechnut znovu. Nelze s úspěchem odkázat na výslech umístěného člověka v rámci první fáze rozhodování. Vyslechnutí a zhlédnutí člověka s duševním postižením, při rozhodování o přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu, dle Ústavního soudu souvisí s kvalitou odůvodnění konkrétního soudního rozhodnutí, neboť osobní setkání s člověkem, o němž soud

---

⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

rozhoduje, může mít pro soudce mnohem větší vypovídající hodnotu oproti rozsáhlému studiu spisového materiálu tzv. od stolu⁶².

Soud v této fázi řízení rozhoduje rozsudkem (ustanovení § 81 odst. 1 ZŘS), který musí být vyhlášen veřejně do tří měsíců od výroku o přípustnosti převzetí do zdravotního ústavu a o trvání jeho důvodů, tj. od jeho vyhlášení. Rozsudkem soud určí zda-li další držení je přípustné a na jakou dobu. Ohledně doručování rozsudku v této fázi detenčního řízení zákon nestanoví žádné podmínky, přičemž dle mého názoru bude analogicky aplikováno ustanovení § 79 ZŘS. Rozsudek je nutno doručit umístěnému člověku, a zároveň učinit jiná vhodná opatření, aby se umístěný člověk mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit. Nutností je, aby v rozsudku bylo řádně odůvodněno, k jakým závěrům soud došel, na základě jakých důkazů a proč rozhodl. Náležité odůvodnění rozhodnutí je zárukou před svévolným zbavením osobní svobody a ve svém nálezu spis. zn. I. ÚS 1974/14 Ústavní soud mimo jiné uvedl, že *„pokud odůvodnění absentuje, lze také jen s velkými obtížemi posoudit, zda vůbec obvodní soud splnění zákonných podmínek pro zbavení osobní svobody zkoumal důkladně, jak je jeho povinností“*⁶³.

Účinnost takového rozsudku je dle ustanovení § 81 odst. 3 ZŘS stanovena nejdéle na jeden rok ode dne jeho vyhlášení, nebyla-li v něm určena doba kratší. Účinností rozsudku rozumíme takovou dobu, po kterou může zdravotní ústav držet umístěného člověka. Pokud by došlo k případu, že by bylo nutné držení umístěného ve zdravotním ústavu prodloužit nad stanovenou dobu (tj. déle než jeden rok), musel by soud provést nové vyšetření a o povolení dalšího držení znovu rozhodnout. Nové šetření tak soud provádí z úřední povinnosti, kdy pro zdravotní ústav zákon nestanoví žádné podmínky. Zdravotní ústav by však měl sám informovat soud o nutnosti dalšího držení umístěného člověka včas, aby soud mohl v zákonné lhůtě rozhodnout. Rozhodnutí soudu o případném dalším držení musí být učiněno nejdéle do jednoho roku. V případě, že by soud nevydal rozhodnutí ve lhůtě, bylo by nutné umístěného člověka neprodleně propustit⁶⁴.

---

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2015, spis. zn. I. ÚS 1974/14

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2015, spis. zn. I. ÚS 1974/14

⁶⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 222. ISBN 978-80-7478-869-7

Návrhem na propuštění může umístěný člověk⁶⁵ před uplynutím doby, po kterou soud rozsudkem rozhodl, že je držení umístěného člověka přípustné, požádat o nové vyšetření a rozhodnutí o propuštění. Pro takovýto návrh musí dle zákonné dikce existovat alespoň odůvodněná domněnka, že další držení ve zdravotním ústavu není důvodné, což také musí navrhovatel ve svém návrhu uvést. Pokud by touto náležitostí návrh nedisponoval, byl by navrhovatel soudem vyzván, podle § 43 OSŘ, aby podání bylo doplněno nebo opraveno a pokud tak neučiní, bude návrh odmítnut. Způsob projednání návrhu na propuštění bude soud provádět ve smyslu ustanovení § 70 ZŘS, přičemž rozhodne rozsudkem nejpozději do dvou měsíců od podání návrhu. Pokud je návrh na propuštění opakovaně soudem zamítnut a nelze-li očekávat zlepšení stavu umístěného člověka, může soud rozhodnout tak, že nebude konat další vyšetřování před uplynutím doby, po kterou bylo držení ve zdravotním ústavu povoleno.

4.3.8 Zastavení řízení

S ohledem na ustanovení § 16 ZŘS odpadne-li důvod pro vedení řízení, soud řízení zastaví i bez návrhu.

4.3.8.1 *Souhlas s hospitalizací*

Řízení je zahájáno, jak bylo popsáno již výše, v případě umístění člověka do zdravotního ústavu bez jeho písemného souhlasu. Pro případ, že umístěný člověk (bez písemného souhlasu) souhlas dodatečně do 24 hodin písemně udělí, není zdravotní ústav povinen jeho převzetí soudu oznamovat. Jelikož oznamovací povinnost vůbec nevznikne, nebude řízení o přípustnosti převzetí zahájeno.

Jestliže by zdravotní soud již splnil svou oznamovací povinnost a následně by umístěný člověk udělil souhlas, soud řízení zastaví. Jedná se totiž o situaci, kdy odpadá pravomoc soudu k řízení ve věci detence umístěného člověka, neboť odpadla základní podmínka řízení.

---

⁶⁵ dále i zástupce, opatrovník a osoba jemu blízká – ustanovení § 82 odst. 1 ZŘS

4.3.8.2 Propuštění

K zastavení řízení dojde taktéž z důvodu propuštění umístěného člověka ze zdravotního ústavu, neboť odpadl důvod pro vedení řízení. Nejvyšší soud se ve svém stanovisku⁶⁶ vyjádřil tak, že „ ... že v případě, že v ústavu internovaná osoba dá souhlas se svým umístěním nebo že se podrobuje vyšetřovacím a léčebným úkonům, popřípadě byla hospitalizace ukončena propuštěním a pacient tak přestal být omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, odpadá tím předmět sporu a osobní svoboda jedince přestává být objektem veřejnoprávní ochrany. Ingerenci soudní moci již nic nepřipouští“.

Pokud již o přípustnosti převzetí nebo dalšího držení je rozhodnuto a dojde k zastavení řízení, musí být zároveň rozhodnuto o jeho zrušení (jak v případě dodatečně uděleného souhlasu, tak i propuštění).

4.3.9 Pokračování v řízení

V řízení, které bylo zastaveno proto, že umístěný člověk byl ze zdravotního ústavu propuštěn nebo dodatečně písemně souhlasil se svým umístěním, bude pokračováno, pokud nejpozději do dvou týdnů od doručení usnesení o zastavení řízení umístěný člověk prohlásí, že na projednání věci trvá.

O tomto právu musí být umístěný člověk soudem náležitě poučen, což bude soudem učiněno v rámci usnesení o zastavení řízení. Právo umístěného člověka trvat na projednání věci stanovuje § 72 ZŘS, který stanoví, že v řízení se pokračuje, pokud umístěný prohlásí, že na projednání věci trvá. Z textu zákona nevyplývá zcela jasně, zda-li postačí jakékoliv prohlášení umístěného člověka, popřípadě zda se musí odvolat, jak lze dovodit z následujícího § 73 ZŘS, nebo zda spolu s prohlášením je povinen podat i odvolání. Zároveň je nutno podotknout, že lhůta pro prohlášení a lhůta pro podání odvolání je odlišná. Z důvodů popsaných výše mi nepřijde tato úprava jako zcela vhodná, kdy dle mého názoru je důležité, aby v rámci usnesení o zastavení řízení bylo náležité poučení.

Soud při pokračování jednání není vázán lhůtou jednoho měsíce podle ustanovení § 73 ZŘS. Nejedná se totiž o zásah do osobní svobody umístěného

---

⁶⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, spis. zn. Cpjn 29/2006

člověka a není proto důvod projednávat odvolání přednostně před ostatními věcmi⁶⁷.

4.3.10 Náklady řízení

Náklady řízení platí stát, přičemž se jedná zejména o náklady, které vznikly státu, především spojené s vypracováním znaleckého posudku, svědečné, apod.

Stát však neplatí náklady právního zastoupení umístěného člověka, neboť podle obecného ustanovení § 140 OSŘ účastník řízení platí takové náklady řízení, které vznikají jemu osobně a náklady svého zástupce. O výjimku se tedy jedná, pokud je opatrovník pro řízení jmenovaný soudem. Byl-li ustanoven umístěnému člověku advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát (§ 140 odst. 2 OSŘ), a to podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Dle § 9 odst. 2 vyhlášky, je stanovena tarifní hodnota mimo jiné ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu na částku ve výši 5.000,- Kč. V návaznosti na § 7 vyhlášky je stanovena sazba, za jeden úkon právní služby na částku 1.000,- Kč. Podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif se bude jednat i v případě, zvolil-li právní zastoupení umístěný člověk sám.

4.4 Dobrovolná hospitalizace

Jedná se o případy převzetí osob omezených ve způsobilosti k právním úkonům. Takové osoby nemohou dát informovaný souhlas s převzetím do zdravotního ústavu. V těchto případech může souhlas nahradit souhlas opatrovníka takové osoby, přičemž tak nedochází k zahájení detenčního řízení⁶⁸. Z judikatury ESLP však vyplývá, že v takovémto případě se sice jedná o dobrovolnou hospitalizaci, ale de facto se jedná o zbavení osobní svobody. Dle

---

⁶⁷ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 148. ISBN 978-80-7400-297-7

⁶⁸ ustanovení § 40 odst. 2 ZZS

soudu je třeba odlišovat způsobilost *de iure* a způsobilost *de facto*, kdy umístěný člověk může vnímat hospitalizaci jako nedobrovolnou, a v této podstatě se i tak vyjadřovat⁶⁹. Nezpůsobilost umístěného člověka z důvodu omezení způsobilosti k právním úkonům neznamená, že není schopen porozumět své situaci. Dále důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku zdůrazňuje, že ani podání návrhu na omezení svéprávnosti samo o sobě nezakládá právní důvod k zadržení dotčené osoby v příslušném zařízení⁷⁰. V úvahu taktéž nová právní úprava v NOZ bere a zároveň posiluje kritérium schopnosti každého člověka učinit si o věci vlastní úsudek a projevit tak svá přání.

Pokud by umístěný člověk dal najevo, ať výslovně, nebo svým chováním, že s převzetím nesouhlasí, je nutné, aby detenční řízení proběhlo⁷¹.

Jak již bylo zmíněno výše (*srov. 2.2 Procesněprávní vývoj*) OSŘ ve svém ustanovení § 191b stanovil, že souhlas opatrovníka nenahrazuje souhlas umístěného, kdy tímto ustanovením zákonodárce reagoval na rozhodnutí ESLP. Nová právní úprava, ZŘS, tento postoj nepřevzala a ochranu osoby omezené ve svéprávnosti pojmula pouze jako možnost podat návrh na zahájení řízení člověkem, s jehož převzetím dal souhlas opatrovník (§ 76 odst. 2 ZŘS). Ochrana stanovená ZŘS je tak vázána na procesní aktivitu umístěného člověka.

4.5 Zvláštní typy detenčního řízení

4.5.1 Detenční řízení u pacientů, jejichž zdravotní stav neumožňuje, aby vyslovili souhlas s hospitalizací

Detenční řízení u pacientů, kteří potřebují neodkladnou lékařskou péči a nejsou vzhledem k jejich zdravotnímu stavu schopni poskytnout souhlas⁷² a tento stav není způsoben duševní poruchou, upravuje ZŘS v oddíle druhém ustanovení § 83 – *převzetí ve zvláštních případech*. Jedná se o případy stanovené § 38 odst. 1 písm. c) ZZS, kdy ve většině případů půjde o pacienty na oddělení JIP a ARO.

⁶⁹ Shtukaturov v. Rusku, rozsudek ze dne 27. března 2008, stížnost č. 44009/05

⁷⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s. 110. ISBN 978-80-7208-922-2

⁷¹ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 138. ISBN 978-80-7400-297-7

⁷² např. se nachází ve stavu bezvědomí po autonehodě, apod.

Řízení pro tento typ pacientů je trochu odlišné od řízení popsaného výše podle ustanovení § 75 a násl. ZŘS. V podstatě se jedná o zvláštní typ zjednodušeného, rychlejšího a pružnějšího detenčního řízení. Tato koncepce zjednodušeného řízení byla včleněna již do OSŘ, zákonem č. 404/2012 Sb. Vzhledem ke skutečnosti, že v těchto případech je nejdůležitější záchrana lidského života, je soudní ochrana poskytována pacientům v nezbytně nutné míře.

Především soud rozhoduje pouze v jedné fázi řízení bez jednání a to do sedmi dnů ode dne, kdy došlo k převzetí umístěného člověka. Řízení o souhlasu s převzetím je soudem zahajováno na základě oznámení ze strany zdravotního ústavu, kdy důležitou informací je především informace o tom, že umístěný člověk nedal souhlas s hospitalizací, z důvodu svého zdravotního stavu. Oznámení musí být učiněno zdravotním ústavem nejpozději do 24 hodin. Podkladem pro rozhodnutí se tak stává zejména vyjádření ošetřujícího lékaře o zdravotním stavu umístěného člověka. Umístěnému člověku je tak soudem pro řízení jmenován opatrovník, kterým může být jak advokát, tak i osoba blízká. Zastoupení osobou blízkou bylo zvoleno především pro usnadnění komunikace a je tedy vhodné, aby zdravotní ústav do oznámení o převzetí známé blízké osoby uvedl. Soud rozhoduje usnesením, které je doručováno opatrovníkovi a zdravotnímu ústavu. Soud výrokem rozhodnutí určí, zda-li souhlasí s převzetím a fakticky tak nahradí souhlas umístěného člověka. Vyslovením nesouhlasu by tak soud odmítal lékařskou péči, přičemž obecné principy humánního a demokratického právního řádu, ani LZPS nedávají soudu k takovému jednání možnost. Pokud nejsou dány podmínky pro řízení dle § 83 ZŘS, soud zahájí řízení podle § 76 ZŘS, aniž by neexistenci podmínek deklaroval nesouhlasem⁷³. Proti rozhodnutí soudu v tomto zjednodušeném řízení nejsou přípustné žádné opravné prostředky, a proto okamžikem doručení se stává rozhodnutí soudu vykonatelné.

V případě změny zdravotního stavu umístěného člověka, tzn., že již není třeba poskytování neodkladné péče, umístěný člověk není propuštěn a nevysloví souhlas s převzetím, musí zdravotní ústav takovou změnu soudu do 24 hodin oznámit. Lhůta je počítána od okamžiku, kdy k takové skutečnosti došlo. Soud následně o přípustnosti převzetí a dalšího držení rozhodne v řízení podle ustanovení § 76 a násl. ZŘS.

---

⁷³ HAVLÍČEK, K. (ed). Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 2015. s. 229. ISBN 978-80-87109-48-9

4.5.2 Řízení týkající se vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb

Dle ustanovení § 84 ZŘS jde o omezení osobní svobody také v případě, je-li člověk umístěn v zařízení sociálních služeb. Zavedením tohoto typu řízení do zákona je reakcí na judikaturu ESLP, který se ve svých rozhodnutích vyjádřil tak, že k omezení osobní svobody ve smyslu ustanovení čl. 5 Úmluvy může za určitých podmínek dojít i v zařízení sociálních služeb⁷⁴.

Jelikož se jedná o nový institut vyřizování agendy u okresních soudů, není prozatím toliko využíván a nezaujímá velkou část v náplni činnosti okresních soudů, jak vypovídá následující tabulka. V roce 2014 proběhlo u okresních soudů celkem 26 případů týkajících se vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, kdy v roce 2015 byl evidován mírný pokles, kdy proběhlo u okresních soudů celkem 21 případů⁷⁵.

	2014	2015
Hlavní město Praha	0	0
Středočeský kraj	4	4
Jihočeský kraj	3	5
Západočeský kraj	1	0
Severočeský kraj	5	0
Východočeský kraj	7	7
Jihomoravský kraj	2	4
Severomoravský kraj	4	1
Celkem	26	21

Člověk je v takovémto zařízení umístěn na základě soukromoprávní smlouvy uzavřené jím samým nebo jeho opatrovníkem. Režim uzavření této smlouvy podléhá ustanovení § 480 odst. 1 písm. b) NOZ, k čemuž je potřeba souhlasu opatrovnické rady potažmo soudu (§ 482 odst. 1 NOZ). Jestliže vyslovil s umístěním souhlas soud, může být takové řízení zahájeno po uplynutí 30 dnů od

⁷⁴ Stanev v. Bulharsko, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, stížnost č. 36760/06

⁷⁵ Statistické údaje, přehled agend [cit. 10.3.2016]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>>

právní moci rozhodnutí o tomto souhlasu. V případě, že by smlouva byla uzavřena opatrovníkem a v důsledku umístění by došlo k omezení osobní svobody, může soud rozhodnout o vyslovení nepřipustnosti jeho dalšího držení v tomto zařízení. Pojem omezení osobní svobody je nutné v případě zařízení sociálních služeb vykládat v souvislosti s judikaturou ESLP, který ve svých rozhodnutích (*srov. například Stanev proti Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, stížnost č. 36760/06*) mimo jiné uvedl, že k omezení svobody dochází v případě, kdy opuštění zařízení podléhá souhlasu třetí osoby, osoba je podrobena omezujícím opatřením, nutnost schválení návštěvy a další⁷⁶.

Jedná se o jednofázové řízení, jehož výsledkem je rozsudek, kterým soud rozhodne o vyslovení nepřipustnosti dalšího držení umístěného v zařízení nebo návrh zamítne, popřípadě řízení zastaví⁷⁷. Předmětem dokazování jsou takové okolnosti, zda-li omezení osobní svobody umístěného je přiměřené jeho možnostem a schopnostem a také jeho zdravotnímu stavu⁷⁸. V souladu s ustanovením § 84 odst. 2 ZŘS je soud povinen věc projednat a rozhodnout přednostně a s největším urychlením. Vyslovil-li soud nepřipustnost dalšího držení, je povinen doručit rozhodnutí nejpozději do 24 hodin od jeho vydání umístěnému člověku, jeho zástupci, opatrovníkovi pro řízení a poskytovateli zdravotních služeb.

Nové řízení může být ve stejné věci zahájeno až po uplynutí třiceti denní lhůty od právní moci rozhodnutí soudu, kterým došlo k zamítnutí návrhu či zastavení řízení.

---

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

⁷⁷ soud řízení zastaví v případě, že k zahájení takového řízení došlo bez návrhu usnesením soudu

⁷⁸ SVOBODA, K. *NOZ v praxi: Podmínky nedobrovolného převzetí a držení člověka v zařízení poskytujícím zdravotní péči*. Bulletin advokacie. 2014. č. 7, str. 2

5 Detenční řízení v praxi a z pohledu judikatury

5.1 **Župa proti České republice**

Věc Župa proti České republice (stížnost č. 39822/07) patří mezi klíčová rozhodnutí ESLP pro Českou republiku v oblasti detenčního řízení, a proto jsem se rozhodla ho na následujících stránkách popsat. Jedná se o případ, ve kterém ESLP podrobil kritice postup obecných soudů v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče, které nedostatečně zkoumaly naplnění podmínek pro detenci stěžovatele a rozhodly tak svévolně o zásahu do jeho osobní svobody⁷⁹.

V tomto případě se jednalo o stěžovatele pana Miloše Župu, českého občana narozeného v roce 1970, který byl lékařem, v doprovodu policie, převezen proti své vůli do Psychiatrické léčebny v Jihlavě dne 4. ledna 2007. Dne 8. ledna 2007 došlo k oznámení převzetí stěžovatele do zdravotního ústavu okresnímu soudu, čímž nebyla dodržena zákonná 24 hodinová lhůta pro učinění oznámení. Výslech stěžovatele v psychiatrické léčebně a výslech ošetřujícího lékaře provedla vyšší soudní úřednice (nikoliv soudkyně okresního soudu, která případ rozhodovala)⁸⁰. Ošetřující lékař vypověděl, že stěžovatel byl hospitalizován na základě doporučení své obvodní lékařky, která uvedla, že přibližně rok trpí sluchovými halucinacemi, je přesvědčený, že mu někdo podává jed do jídla nebo ho chce otrávit plynem a nadto údajně vyhrožoval, že zabije svého bratra. Stěžovatel ve své výpovědi tvrzení lékaře zpochybnil a uvedl, že matka s bratrem jeho umístění do léčebny zorganizovali z důvodu sporu mezi nimi. Stěžovatel zároveň tvrdil, že svoji obvodní lékařku nenavštívil již několik měsíců, nikdy se neléčil u psychologa ani psychiatra a nikdy neužíval psychofarmaka. Okresní soud v Jihlavě na základě protokolu o výslechu rozhodl, že převzetí bylo v souladu se zákonem.

---

⁷⁹ DURAJOVÁ, Z: *Župa proti České republice (Postup obecných soudů v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče)*. In: ASPI [právní informační systém] Wolters Kluwer ČR [cit. 2.3.2016]

⁸⁰ Podle zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění účinném od 1.1.2014 mohou vyšší soudní úředníci provádět všechny úkony, kromě výjimek uvedených v § 11 (například vydávat usnesení o zahájení řízení, svolat jiný soudní rok, vyslýchat umístěného člověka a ošetřujícího lékaře, apod.)

Stěžovatel podal proti rozhodnutí okresního soudu odvolání z důvodu, že jeho detence byla v rozporu se zákonem, jelikož léčebna neinformovala soud o jeho převzetí v zákonné lhůtě 24 hodin. Krajský soud v Brně odvolání odmítl a potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně s odůvodněním, že nedodržení lhůty neovlivnilo zákonnost detence a vzhledem ke krátké lhůtě pro rozhodnutí nebylo možno provést důkladnější zkoumání. K propuštění stěžovatele došlo dne 9. března 2007. Následně stěžovatel podal ústavní stížnost, která byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost s odůvodněním, že Ústavní soud nemůže opětovně hodnotit důkazy provedené obecnými soudy. Ústavní soud uvedl, že zákon stanoví lhůtu 24 hodin, v níž musí zdravotnické zařízení oznámit soudu nedobrovolné převzetí, avšak nedodržení této lhůty nemá za následek nezákonnost držení v ústavní péči, když dodal, že tento závěr pochopitelně nevylučuje možnost, aby se stěžovatel domáhal na léčebně náhrady škody⁸¹.

Stěžovatel se proto obrátil na ESLP s tvrzením, že bylo porušeno jeho právo na svobodu, neboť jeho držení v psychiatrické léčebně nebylo v souladu s řízením, které stanoví zákon a bylo neodůvodněné. Stěžovatel se odvolával na čl. 5 a 6 Úmluvy. Soud nadále posuzoval stížnost podle čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

5.1.1 K přijatelnosti stížnosti

Vláda ke stížnosti stěžovatele uvedla, že námitka ohledně porušení 24 hodinové lhůty je nepřijatelná a to ze tří důvodů: stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní opravné prostředky, je neslučitelná s *ratione personae*⁸² a stěžovateli nevznikla podstatná újma. Nevyčerpání opravných prostředků vláda odůvodňuje tím, že napadl rozhodnutí okresního soudu a nikoliv chybný postup ze strany léčebny a stěžovatel tak měl podat občanskoprávní žalobu o náhradu majetkové či nemajetkové újmy.

Soud uvedl, že stěžovatel je povinen vyčerpat pouze ty právní prostředky nápravy, které se vztahují k tvrzeným porušením a současně jsou dostupné a dostatečné a nelze po něm požadovat, aby se pokusil uplatnit také jiné prostředky, které jsou sice dostupné, ale pravděpodobně by nebyly o nic úspěšnější. Soud tak

---

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. července 2007, spis. zn. I.ÚS 842/07

⁸² *ratione personae* = jedná se o působnost EÚLP, která vymezuje aktivní legitimaci stěžovatele a pasivní legitimaci státu, vůči kterému směřuje stížnost ve smyslu čl. 34

posuzoval, zda-li odvolání stěžovatele bylo adekvátní v tom smyslu, že jím mohl uplatnit námitku nedodržení zákonné lhůty a současně se ztotožnil s názorem vlády, že účelem odvolání přezkum podmínek nedobrovolné hospitalizace a není povinností soudu zabývat se otázkou, zda byla dodržena zákonná lhůta. Odvolání proto nebylo vzhledem k tomuto aspektu soudem posouzeno jako adekvátní prostředek nápravy. Načež soud musel dále přezkoumat, zda-li by vládou tvrzená občanskoprávní žaloba byla dostupným a dostatečným právním prostředkem nápravy nebo zda byl stěžovatel povinen využít prostředku nápravy, který by směřoval k propuštění.

Soud pro posouzení věci rozdělil období stěžovateli hospitalizace na dvě období – před vydáním rozhodnutí okresního soudu a po něm. Co se týká prvního období, soud uvedl, že nemůže akceptovat argument vlády, že nedodržení zákonné lhůty lze považovat za prostou procesní chybu. K tomuto uvedl, že zákonná 24 hodinová lhůta je významnou procesní zárukou⁸³ a podle judikatury ESLP je existence procesních záruk nedílnou součástí zákonnosti jakéhokoliv omezení osobní svobody, přičemž absence těchto záruk činí omezení osobní svobody svévolným a tudíž *contra legem*. Hospitalizace stěžovatele by tak vzhledem k nedodržení zákonné lhůty, tedy z důvodu absence procesních záruk, byla nezákonná a vhodným prostředkem nápravy by se v této fázi tak jevila žádost o propuštění. V období druhém, po rozhodnutí okresního soudu v sedmidenní lhůtě, že k držení v ústavu došlo v souladu se zákonem a otázka, zda-li byl stěžovatel držen bez procesních záruk, již nebyla relevantní. Soud zastává názor, že stěžovatelova námitka měla v této fázi pouze procesní charakter a dostatečným prostředkem by bylo přiměřené zadostiučinění. Soud tak uzavřel, že po rozhodnutí soudu, tj. po 8. lednu 2007, byla civilní žaloba o náhradu majetkové či nemajetkové újmy dostupným a dostatečným právním prostředkem nápravy a jelikož jej stěžovatel nevyužil, tato část stížnosti byla odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. K námitce, že držení stěžovatele bylo neodůvodněné, soud uvedl, že není neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy ani z jiného důvodu není nepřijatelná a proto byla prohlášena za přijatelnou.

---

⁸³ tak jak jsem již uvedla v kapitole 4.3.3. Oznamovací povinnost

5.1.2 K odůvodněnosti

Stěžovatel předně uváděl, že jeho držení jako osoby duševně nemocné bylo neodůvodněné, a sice vnitrostátní soudy neuvedly žádné relevantní důvody, lékařský posudek ani důkazy specifikující jeho údajné psychické poruchy. Vláda uvedla, že vzhledem k sedmidenní lhůtě musí postačovat vyjádření ošetřujícího lékaře, která dle jejich názoru přesvědčivě prokázala stěžovatelovu psychickou poruchu. Vláda dále poukázala ve svém tvrzení na prostor pro uvážení národních orgánů při posuzování důkazů týkajících se lékařských diagnóz osob a míry ohrožení.

Ve svém hodnocení soud připomněl, že podle ustálené judikatury musí být splněny tři podmínky, aby osoba považována za duševně nemocnou mohla být zbavena osobní svobody, a to konkrétně: *a) objektivním lékařským posudkem musí být prokázáno, že daná osoba trpí duševní poruchou, b) duševní porucha musí být takového druhu nebo stupně, aby opodstatnila nedobrovolné zbavení osobní svobody, c) platnost prodloužení omezení osobní svobody je podmíněna trváním této duševní poruchy.* Musí být prokázána existence skutečné psychické poruchy, jejíž povaha nebo rozsah jsou takové, že odůvodňují zbavení osobní svobody. Soud taktéž připomněl, že omezení osobní svobody je natolik závažným zásahem do práv jednotlivce, že je odůvodněné pouze tehdy, byla-li zvažena mírnější opatření, která byla shledána jako nedostatečná. Dále soud uvedl, že se nejednalo o naléhavý případ, vyžadující bezprostřední omezení osobní svobody a vnitrostátní soud měl dostatek času na důkladné posouzení odůvodněnosti omezení osobní svobody. Podstatnou skutečností dle soudu bylo, že stěžovatel v minulosti netrpěl duševní chorobou a neléčil se u psychiatra. Podkladem pro rozhodnutí vnitrostátních soudů byl pouze protokol o výsledku lékaře psychiatrické léčebny a stěžovatele. V odůvodnění se vnitrostátní soud nevypořádal s otázkou nebezpečnosti stěžovatele a námitkami stěžovatele, které by měly značný význam pro výsledek řízení. Soud tak dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy při vydávání rozhodnutí neměly k dispozici dostatečné důkazy odůvodňující držení stěžovatele v ústavní péči a nelze se odvolávat na nutnost rozhodnout bezodkladně, když vnitrostátní soud měl na své rozhodnutí tři dny a

nijak se ani nepokusil získat další důkazy. Dále bylo soudem vytknuto, že vnitrostátní soudy nezhodnotily jiná, méně omezující opatření⁸⁴.

Soud nakonec dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy nepodrobily držení stěžovatele důkladnému zkoumání, jak vyžaduje článek 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy a proto došlo k jeho porušení.

Závěrem bych tedy uvedla, že ESLP v tomto případě poukázal na problematiku ustanovení detenčního řízení v české právní úpravě. Dle soudu bylo řízení před vnitrostátními soudy formalistické, zejména po stránce důkazní a následně odůvodněnost rozhodnutí. Okresní soud rovněž zcela přešel argumenty stěžovatele a nijak se jimi nezabýval. Lze tedy pochybovat o rovném postavení stěžovatele jako účastníka řízení. Důležitým aspektem byl zdůrazněn princip subsidiarity zvážení mírnějšího opatření, který byl ovšem v rámci rekonstrukce soukromého práva zákonodárcem včleněn do nového občanského zákoníku § 104.

5.2 Bezprostřední a závažné ohrožení ve světle judikatury

Tak jak již bylo popsáno výše, k hospitalizaci umístěného člověka bez jeho souhlasu je nutné splnění tří zákonných podmínek. Umístěný člověk musí bezprostředně a závažným způsobem ohrožovat sebe nebo své okolí, musí jevit známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpět nebo být pod vlivem návykové látky a současně není možné hrozbu pro umístěného člověka nebo jeho okolí odvrátit jinak.

Krajský soud v Plzni se ve svém rozhodnutí spis. zn. 15 Co 398/2014 ze dne 12. listopadu 2014 zabýval zejména jednou ze tří podmínek a to konkrétně bezprostředním a závažným ohrožením umístěného člověka pro sebe či své okolí.

V tomto případě se jednalo o umístěného člověka, který byl převzat do zdravotního ústavu dne 6. října 2014 a usnesením Okresního soudu bylo dne 9. října 2014 bylo rozhodnuto, že k převzetí došlo ze zákonných důvodů a tyto důvody trvají. Okresní soud pro posouzení případu využil oznámení o převzetí umístěného člověka, výpověď ošetřujícího lékaře a výslech umístěného a

---

⁸⁴ viz. kapitola 4.1 Základní vymezení detenčního řízení a pojmů s ním souvisejících

zhodnotil, že zákonné důvody pro převzetí existují, neboť pokud by nebyl omezen ve volném pohybu, či styku s vnějším světem, mohlo by dojít k nebezpečí ohrožení okolí a to s ohledem na nevhodné chování k jiné osobě. Umístěný s usnesením soudu prvního stupně nesouhlasil a podal proti němu odvolání s odůvodněním, že se nedopouštěl jednání, které by bylo jakkoli nebezpečné.

Odvolací soud si k posouzení podmínek zákonnosti převzetí vyžádal dalších vhodných důkazů pro posouzení. Zejména tak vycházel ze záznamů o podaném vysvětlení jak umístěného člověka, tak i poškozené. Z těchto důkazů odvolací soud dovodil, že sic se nejednalo o zásahy do tělesné integrity poškozené, tak se jednalo o zásah do jiného chráněného zájmu a to do soukromí poškozené. Odvolací soud tak shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že svým chováním umístěný člověk bezprostředně ohrožoval zájmy jiného. K druhé podmínce, a to zda-li umístěný člověk jeví známky duševní poruchy nebo zda jí trpí, odvolací soud využil znaleckého posudku vypracovaného pro účely rozhodnutí o dalším držení, když na základě tohoto uzavřel, že umístěný člověk duševní poruchou trpí a v době, kdy byl umístěn ve zdravotním ústavu, jevil známky této duševní poruchy. K otázce mírnějších prostředků ze závěrů právě znaleckého posudku vyplývalo, že ambulantní léčba či předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí by nebyly dostatečnými opatřeními a je nutná hospitalizace umístěného. Odvolací soud zhodnotil, že byly naplněny všechny podmínky pro hospitalizaci umístěného bez jeho souhlasu a že tyto podmínky trvají.

Tímto rozhodnutím tak Krajský soud v Plzni vyložil zákonnou podmínku pro legální umístění člověka do zdravotního ústavu bez jeho písemného souhlasu a to tak, že bezprostřední a závažného ohrožení sebe nebo svého okolí se nemusí týkat pouze jen tělesné integrity člověka, ale může se dotýkat i jiného chráněného zájmu člověka, a to konkrétně jeho soukromí.

K rozhodnutí bych uvedla, že podle čl. 7 LZPS je nedotknutelnost osoby a jejího soukromí zaručena. Článkem je tak upraven obecný princip zajišťující

celkovou ochranu lidské integrity⁸⁵, kdy lze dovodit, že se tak jedná o tělesnou integritu člověka, tak právě i jejího soukromí.

---

⁸⁵ KLÍMA, K. et al.. *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 982. ISBN 978-80-7380-140-3

6 Zhodnocení platné právní úpravy a úvahy de lege ferenda

Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu označované písmenem „L“ obsazuje významný podíl v činnosti okresních soudů, s narůstajícím počtem, jak vypovídá následující tabulka⁸⁶. Domnívám se, že tento objem je důsledkem především plošného přezkumu všech zdravotnických detencí.

rok	vyřízeno celkem
2012	38 541
2013	43 786
2014	44 305
2015	45 703

V platné právní úpravě řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu platné od 1. ledna 2014 shledávám některá ustanovení jako ne zcela účelová a stanovená na ochranu osob.

Ohledně převzetí člověka, jehož zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče, se domnívám, že zvolená koncepce není zvolena zcela vhodným způsobem. Domnívám se, že zrovna u těchto zvláštních případů by mohla být lhůta pro oznámení soudu prodloužena, například na 48 hodin od převzetí umístěného člověka. Dle mého názoru by umístěný člověk ihned, jak by byl schopen, souhlas s hospitalizací udělil, jelikož hlavním účelem této hospitalizace je právě záchrana jeho života. Lékař, který bojuje o záchranu života, musí soudu převzetí oznámit, soud musí umístěnému člověku jmenovat opatrovníka a do 7 dnů rozhodnout o převzetí. Objem soudní agendy tohoto zvláštního řízení by tak mohl být snížen, kdyby byla lhůta pro oznámení soudu prodloužena.

Ustanovení týkající se osob omezených ve svéprávnosti nejsou dle mého názoru zcela konformní se standarty stanovené mezinárodními úmluvami a judikaturou ESLP. Domnívám se, že by tato ustanovení mohla vést ke ztížení ochrany osob omezených ve svéprávnosti, neboť jako vhodnější a účinnější se mi zdála koncepce předchozí právní úpravy, dle které byl souhlas opatrovníka

⁸⁶ Statistické údaje, přehled agend [cit. 10.3.2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>

považován jako nerozhodující v každém případě. Nyní je ochrana těchto osob podmíněna procesní aktivitou takové osoby, a to konkrétně podáním návrhu na zahájení řízení. Nadto se jedná o osoby omezené ve svéprávnosti a právě pro ně by požadovaná procesní aktivita mohla být těžší a obtížnější než pro jiné umístěné osoby.

Další ustanovení, která shledávám problematické, se týká návrhu na zahájení řízení. Umístěný člověk tak může učinit pouze v případě pasivního přístupu zdravotního ústavu, tedy za situace, kdy zdravotní ústav neoznámí soudu převzetí umístěného člověka. Domnívám se, že vzhledem k tomu, že právní úprava by především měla dbát ochrany práv umístěných osob, měl by umístěný člověk mít právo podat návrh na zahájení řízení za každé situace a nikoli pouze čekat, zda-li zdravotní ústav učiní oznámení či neučiní.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo předložit čtenáři ucelený přehled o institutu detenčního řízení podle platné právní úpravy od 1. ledna 2014. Tím hlavním předpisem tedy je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Detenční řízení představuje závažný zásah do garantovaného lidského práva na osobní svobodu. Jedná se o převzetí a držení umístěno člověka ve zdravotním ústavu bez jeho souhlasu. Ústavním základem je čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, který navazuje na mezinárodní úpravu, a to v čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Těžištěm mé diplomové práce byla především kapitola čtvrtá (4. Hmotněprávní a procesně právní úprava), ve které jsem rozebrala detenční řízení jako takové pomocí zákonů, důvodových zpráv, soudní judikatury a svými poznatky získanými při studiu odborné literatury k tématu.

Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo dalšího držení ve zdravotním ústavu je po novele soukromého práva upraveno zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních jako tzv. nesporné řízení. V soudní praxi známé též jako detenční řízení. Jedná se o významné soudní řízení a to hlavně proto, že při hospitalizaci pacientů bez jejich písemného souhlasu jde o zásah do ústavně zaručeného lidského práva – osobní svobody, které je nutné chránit ve smyslu EÚLP a LZPS. Detenční řízení dopadá na případy osob, které jsou umístěny ve zdravotním ústavu, aniž by s tímto umístěným vyslovily svůj písemný souhlas. Do vztahu mezi zdravotní ústav a umístěného člověka vstupuje civilní soud, jakožto nestranný a nezávislý orgán, jehož povinností je posoudit legalitu zásahu do práv umístěného člověka. Podstata řízení spočívá v přezkumu zákonnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu civilními soudy. Zákon určuje, že za určitých podmínek může být člověk převzat nebo držen ve zdravotním ústavu bez svého souhlasu.

Kapitola Historický vývoj byla zaměřena na analýzu hmotněprávních a procesněprávních předpisů týkajících se detenčního řízení. Během analýzy bylo shledáno, že tento institut má na našem území dlouhou tradici. V průběhu posledních let prošla právní úprava legislativními změnami, přičemž některé byly shledány jako klíčové. Detenční řízení se zprvu týkalo pouze osob duševně

nemocných. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu sice rozšířil důvody pro převzetí člověka do zdravotního ústavu bez jeho písemného souhlasu, nicméně na druhou stranu role soudu byla zákonem velmi omezena. Podstatnou novelou z mého pohledu byl zákon č. 404/2012 Sb., kterým byly zavedeny koncepční změny a to s ohledem na pacienty na odděleních JIP a ARO.

Kapitolu Ústavní základy jsem věnovala nejdůležitějším právním pramenům na území České republiky, a to Ústavě a Listině základních práv a svobod. Jelikož je osobní svoboda chráněna i mezinárodními dokumenty, kterými je Česká republika vázána, věnovala jsem dvě podkapitoly i těmto úmluvám, neboť jsou důležité pro institut detenčního řízení na našem území.

Těžištěm celé diplomové práce je kapitola následující – Hmotněprávní a procesněprávní úprava. Cílem bylo komplexní zpracování průběhu detenčního řízení. V rámci této kapitoly jsem se následně věnovala i zvláštním typům detence osob a to jak osob potřebujících neodkladnou lékařskou péči, tak i osob umístěných v zařízení sociálních služeb. V nové právní úpravě (ZŘS) považuji za odůvodněné, že byla zachována koncepce zjednodušeného řízení, neboť vést klasické řízení by bylo zcela neúčelné. V rámci ustanovení § 83 odst. 5 ZŘS jsou ovšem chybně vymezena ustanovení, která se nepoužijí, neboť v oddílu prvním i druhém jsou další ustanovení, která se na toto zvláštní řízení nepoužijí.

Další kapitolu jsem věnovala judikatuře soudů. Zprvu judikatuře ESLP, která je pro platnou úpravu velmi důležitá a právě v jejím světle proběhlo několik novel týkající se detenčního řízení. Dále jsem neopomněla na judikaturu českých soudů, kdy jsem se věnovala judikátu Krajského soudu v Plzni.

Závěrem své práce jsem hodnotila platnou právní úpravu řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu. Při studiu tématu jsem dospěla k názoru, že některá ustanovení zcela nereflektují primární ochranu umístěného člověka a právě v této kapitole jsem na tyto ustanovení, která jsou z mého pohledu problémová, poukázala.

8 Seznam použité literatury

Právní předpisy

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu [cit. 2.3.2016]

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád [cit. 25.2.2016]

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [cit. 3.3.2016]

Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování [cit. 4.2.2016]

Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [cit. 28.2.2016]

Důvodová zpráva k zákonu č. 548/1991 Sb., změna OSŘ a notářského řádu [cit. 26.2.2016]

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních lidských práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Zákon č. 548/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění zákona České národní rady č. 210/1990 Sb. a zákona České národní rady č. 425/1990 Sb

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Literatura

BUREŠ, J. In BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., a kol. *Občanský soudní řád, Komentář I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 1066 s. ISBN 80-7179-378-7

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2

HAVLÍČEK, K. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.1.2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. 1079 s. ISBN 978-80-87109-48-9

HUBÁLKOVÁ, E. *Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*. Praha: Česká advokátní komora (Bulletin advokacie), 2008. 272 s.

KLÍMA, K. et al.. *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K., TINTĚRA, T a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 241 s. ISBN 978-80-7400-294-6.

LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 1012 s. ISBN 978-80-7478-869-7

MATIAŠKO, M., DURAJOVÁ, Z., SLAŠŤANOVÁ, D., RITTICHOVÁ, B. *Jak postupovat v detenčním řízení. Metodická příručka pro soudy, advokáty a psychiatrické léčebny*. Ministerstvo spravedlnosti, 2012. 47 s

REBRO, K. *Latinské právnické výrazy a výroky: římské právo od A do Z*, 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 1999. 233 s. ISBN 80-240-1067-4

SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0

SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015. 1054 s. ISBN 978-80-7400-297-7

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek I. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-369-2

TĚŠINOVÁ, J. a kol. *Medicínské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 414 s. ISBN 978-80-7400-050-8

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011. 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0

WIPLINGEROVÁ, M. a kol. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 236 s. ISBN 978-80-7478-683-9

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní. 2* aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 579 s. ISBN 978-80-7380-571-5

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2001, spis. zn. IV. ÚS 639/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2015, spis. zn. I. ÚS 1974/14

Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2002, spis. zn. I. ÚS 559/2000

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 12. listopadu 2014, spis. zn. 15 Co 398/2014

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, spis. zn. Cpjn 29/2006

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. července 2007, spis. zn. I. ÚS 842/07.

Judikatura ESLP

Shtukaturov v. Rusku, rozsudek ze dne 27. března 2008, stížnost č. 44009/05

Stanev v. Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, stížnost č. 36760/06

Župa v. Česká republika ze dne 26. května 2011, stížnost č. 39822/07

Winterwerp v. Nizozemí rozsudek ze dne, 24. října 1979, stížnost č. 6301/73

Odborné články

DURAJOVÁ, Z: *Župa proti České republice (Postup obecných soudů v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče)*. In: ASPI [právní informační systém] Wolters Kluwer ČR [cit. 2.3.2016]

MALÍŘ, J. *Přípustnost detence osob ve zdravotnictví z pohledu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Právní rozhledy, 2013, č. 20, s. 692 - 704

PODRAZIL, P. *Nová právní úprava detenčního řízení*. Právní rozhledy, 2013, č. 2, s. 54-58

SVOBODA, K. *NOZ v praxi: Podmínky nedobrovolného převzetí a držení člověka v zařízení poskytujícím zdravotní péči*. Bulletin-advokacie [online]. Dostupné na <http://www.bulletin-advokacie.cz>, [cit. 15.2.2016]

ZAHUMENSKÝ, D. *Práva duševně nemocných osob v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva*. Právní fórum – VIA IURIS, II/2006, s. 21 - 26. Dostupné: <http://www.llp.cz>, [cit. 18.2.2016]

ZAHUMENSKÝ, D. *Svobodný přelet nad kukaččím hnízdem*. VIA IURIS [online]. Dostupné: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=84>, [cit. 17.3.2016]

ZÁRUBA, J. *Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče*. In: ASPI [právní informační systém] Wolters Kluwer ČR [cit. 23.2.2016]

9 Resumé

This diploma thesis deals with detention proceedings. Detention proceedings constitutes a severe interference with a guaranteed human right to personal liberty. That is the proceedings on the admissibility of retention in a health care institution without his consent. Constitutional basis is the Article 8 section 6 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, which follows the international adjustment - Article 5 section 1 letter e) of the European Convention on Human Rights. Detailed regulation of the proceedings can be found in the Act No. 292/2013 Coll., about special judicial proceedings.

The principle of the detention proceedings lies in a consideration of the legality of the proceedings on the admissibility of commitment in a health care heard by civil court. The Act determines in which cases a person may be admitted or detained into the institutional care without his consent. The thesis is written according to the procedural law and substantive law (using primarily Act No. 89/2012 Coll. and 90/2012 Coll.).

The diploma thesis is divided into few chapters. In its beginning, the paper defines the historic legislation of detention proceedings and their effects on a current treatment. Furthermore, the work deals with the issues of constitutional foundations and with an international perspective. The most comprehensive is the fourth chapter which provides the process of detention proceedings before a civil court. Additionally, I will argue on the specific types of detention proceedings, which are the proceeding with regard to the patients whose medical condition requires the provision of emergency treatment and at the same time does not consent to the hospitalization along with the proceeding regarding the patients restrained in social service facilities .

10 Klíčová slova / Keywords

detenční řízení / detention proceedings

osobní svoboda / personal liberty

nesporná řízení / non-contentious proceedings

zdravotnické zařízení / medical facilities

zákonnost / legality